

SÄRÖJÄ SISARUUDESSA

Kirjallisuuskatsaus sisarusväkivallan vaikutuksista

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

kevät 2024

Tanja Karttunen

Opinnäytetyössä lähestyttiin yleistä mutta vaiettua ja aliarvioitua ilmiötä: sisarusten välistä väkivaltaa. Perheväkivallalla viitataan usein aikuisen käyttämään väkivaltaan perheenjäsentä kohtaan. Kun väkivaltaa esiintyy perheen keskeisissä suhteissa, esimerkiksi sisarusten kesken, kyseessä on perheväkivalta. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin sisarusten välistä väkivaltaa eli ongelmaa, joka vaatii esiin nostamista. Tavoitteena on lisätä tietoa sisarusväkivallasta sekä sen vaikutuksista. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Sisarusväkivaltaa kuvailtiin aikaisempien tutkimuksien pohjalta selvittäen, miten sisarusväkivalta voi ilmetä sekä millaisia vaikutuksia sillä on uhrin elämään. Tutkimuksessa selvitettiin myös suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä.

Tietoperustassa avattiin väkivaltaa sekä määriteltiin fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta, jotka väkivallan muotoina valikoituivat aiempien tutkimusten pohjalta. Lisäksi tutkittavaa ilmiötä taustoitettiin tarkastelemalla sisaruutta sekä sisarussuhteessa esiintyvän väkivallan määrää. Kirjallisuuskatsauksen aineistona oli aiemmat suomalaiset ja kansainväliset tutkimukset, opinnäytetyöt, pro gradu -tutkielmat ja artikkelit. Aineistonhankinnassa käytettiin hakupalveluja ja tietokantoja. Käytettyjä hakupalveluita ja tietokantoja olivat Google, Google Scholar, PubMed, HAMK Finna, BookBeat ja Researchgate.

Kirjallisuuskatsauksessa ilmeni, että sisarusväkivalta on monimuotoinen ilmiö, jota usein vähätellään ja normalisoidaan. Tutkimusten perusteella väkivaltainen käyttäytyminen sisarten välillä on erotettavissa oleva ilmiö. Sisarten välinen nahistelua on vastavuoroista ja lievää, kun taas sisarusväkivaltaan liittyvät vakiintuneet uhri ja tekijä -roolit sekä toisen tarkoituksenmukainen vahingoittaminen. Suojaavina tekijöinä pidetään sosiaalisia suhteita, harrastuksia, persoonallisuutta sekä väkivallan käyttöön liittyvien tilanteiden ja tekijän ymmärtämistä. Riskitekijöinä voidaan pitää vanhempien tuen puutetta ja heidän riskikäyttäytymistensä sekä perheen matalia sosiaalisia ja taloudellisia resursseja. Lapsuudessa opitut käyttäytymismallit, väkivallan uhriksi joutuminen ja turvattomuuden tunne vaikeuttavat uhrin elämää monella eri osa-alueella. Väkivallan kokemukset voivat johtaa esimerkiksi käytösongelmiin, mielenterveyden haasteisiin, terveyden laiminlyömiseen, yksinäisyyden tunteeseen sekä se voi toimia perustana ja tottumuksena myös myöhemmille vertaissuhteille.

Sisarusten välisen väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen vaativat kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja lisätutkimuksia. Ilmiötä tulisi nostaa aktiivisemmin keskusteluihin, medioihin sekä tutkimusaiheeksi. Yhteisön ja yhteiskunnan tuki uhrille, tekijälle ja lähipiirille on välttämätöntä turvallisemman ja väkivallattoman ympäristön luomiseksi.

Jatkotutkimuksen aiheina ehdotan, että sisarusten välisen väkivallan seurauksia, määrää ja laatua selvitettäisiin nuorille ja aikuisille suunnatun kyselyn avulla. Kyselyn avulla tulisi tarkastella sisarus väkivallan uhrien omia kokemuksia ja näkemyksiä ilmiöön liittyen.

Sisarusväkivaltaa voisi tutkia myös sisaruuden kautta: mitkä ovat positiivisia ja kannattelevia tekijöitä ja mitkä riskeeraavat vastavuoroisen ja lempeän sisarussuhteen. Sisaret ovat merkittäviä perhesuhteissa, joten heidän keskinäisiä suhteitaan tulisi tarkastella eri näkökulmista.

Avainsanat Sisarusväkivalta, väkivalta, perheväkivalta, suojaavat tekijät, riskitekijät
Sivut 36 sivua

The purpose of this thesis was to approach a quite common, but silent and underestimated phenomenon: sibling violence. When talking about domestic violence, it often refers to violence used by an adult towards a family member. When violence occurs in key family relationship, such as between siblings, it is considered domestic violence. In this thesis, the focus is on sibling violence, which is a problem that requires attention and increased awareness. The aim of thesis is to increase knowledge about sibling violence and its effects.

This thesis was conducted as a descriptive literature review. The purpose of the study was to describe sibling violence based on previous research, investigating how sibling violence can occur and what kind of impact it has on the victim's life. The study examined protective factors as well as risk factors.

The knowledge base defines the concept of violence, including physical violence, sexual violence, and psychological violence, which were selected based on previous research. In addition, there is a section on sibling violence that provides background on sibling relationships, their mutual violence, and its prevalence. The literature review was based on previous Finnish and international research, bachelor's and master's theses and articles. The material was collected using search services and database searches. The search services and databases used were Google, Google Scholar, PubMed, Hamk Finna, BookBeat and Researchgate.

Based on the literature review it is evident that sibling violence is a multifaced phenomenon that is often downplayed and normalized. Research shows that violent behavior between sisters is a distinguishable phenomenon. Sibling squabbles are reciprocal and mild, whereas sibling violence involves established victim and perpetrator roles and purposeful harm. Protective factors include social relationships, hobbies, personality, as well as understanding situations and factors related to the use of violence. Risk factors can include lack of parental support and their risky behavior, as well as low social and economic resources in the family. Behavior patterns learned in childhood, becoming a victim of violence and feelings of insecurity make it difficult for the victim to function in various areas of life. Experiences of violence can lead for example to behavior problems, mental health challenges, neglect of health, feelings of loneliness and can also serve as a foundation and habit for later peer relationships.

Identifying and addressing violence between siblings requires a comprehensive approach and further research. The phenomenon should be more active in discussions, media and a research topic. The support of the community and society for the victim, the perpetrator and the immediate circle is essential to create a safer and non-violent environment.

As a topic of further research, I suggest that the consequences, quantity, and quality of the siblings should be determined through a survey for young and adults. The survey should look at the sibling experiences and views of the victims of violence on the phenomenon. Sibling violence could also be studied through sibling: what are positive and supportive factors and what are risking a reciprocal and gentle sibling relationship. Sisters are significant in the family relationships, so their relationships should be viewed from different angles.

Keywords sibling violence, sibling abuse, family violence, risk factors, protective factors
Pages 36 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Keskeiset käsitteet.....	2
2.1	Väkivallan määritelmä	3
2.2	Väkivallan monet muodot.....	4
2.2.1	Fyysinen väkivalta	5
2.2.2	Henkinen väkivalta.....	6
2.2.3	Seksuaalinen väkivalta	8
2.3	Sisarussuhteen merkitys	9
2.4	Väkivallan esiintyvyys sisarussuhteissa	11
3	Opinnäytetyön toteutus.....	13
3.1	Tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	13
3.2	Toteuttaminen ja menetelmät.....	14
3.3	Tutkimusaineisto ja analyysi.....	15
3.4	Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys.....	17
4	Tulokset	18
4.1	Väkivallan seurauksiin vaikuttavia tekijöitä.....	18
4.2	Väkivallan seurauksia.....	20
4.3	Riskitekijöitä	21
4.4	Suojaavia tekijöitä	23
5	Johtopäätökset	24
	Lähteet.....	27

1 Johdanto

Nahistelua vai väkivaltaa, lapsuuteen ja nuoruuteen kuuluvaa vai traumatisoivaa ja loppuelämään vaikuttavaa? Sisaruksilla on erimielisyyksiä ja pientä nahistelua. Usein se kuuluu sisarussuhteessa kasvamiseen ja sosiaalisten taitojen oppimiseen, mutta milloin väkivalta on vakavaa? Tunnistavatko huoltajat, läheiset tai ammattilaiset väkivaltaa sisarusten välillä? Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen lapsuudessa tapahtunutta sisarusten välistä väkivaltaa, sen vaikutuksia sekä suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä.

Hiljaa hyväksyttynä ja perheensisäisenä asiana sisarusväkivalta on ilmiö, jonka esiin nostamiseksi tulisi tehdä paljon töitä. Kuten muulla väkivallalla, niin myös sisarusväkivallalla on pitkäaikaisia seurauksia uhrille. Sisarusväkivalta on yksi perheväkivallan muodoista, mutta usein se hiljaa hyväksytään perheen sisäisenä asiana eikä tunnisteta ongelmaksi. Sisarusten välinen väkivalta mielletään usein kilpailuksi ja nahisteluksi, joka kasvattaa luonnetta ja opettaa lasta pitämään puoliaan, vaikka sitten väkivaltaisin keinoin. (Tuikkanen, 2024, s. 1) Väkivalta ei siis ole vain hyväksytty perheessä, se on myös odotettavissa ja yleensä perheenjäsenten toimesta normalisoitu ilmiö, johon yhteiskunnan ei ole syytä puuttua (Khan & Rogers, 2015, ss. 439–440). Kääriäinen (2008, s. 27) toteaa Finkelhorin (2007 ja 2008) maininneen, että lasten ja nuorten välistä väkivaltaa pidetään usein vähemmän vakavana kuin aikuisten välistä pahoinpitelyä tai aikuisen lapsen kohdistamaa väkivaltaa, kuten esimerkiksi kurittaminen. Kuitenkin lapsuuden tapahtumilla on vaikutuksia aikuisuudessa moneen eri elämän osa-alueeseen, kuten mielenterveyteen, käyttäytymiseen sekä nuoruudessa ja aikuisuudessa tehtäviin valintoihin ihmissuhteissa. Väkivallan tunnistamiseksi ja sen vähentämiseksi on kuitenkin myönteinen kehitystä: ilmiöstä on aiempaa enemmän keskustelua ja tutkimuksia (Fagerlund ym. 2014). Tämän opinnäytetyön avulla haluan omalta osaltani nostaa ilmiötä yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä tuoda esille sen vaikutuksia. Tämä opinnäytetyö on suunnattu väkivaltatyön parissa työskenteleville, vanhemmille, nuorille sekä kaikille ilmiöstä kiinnostuneille.

Opinnäytetyössä keskitytään sisarusten välisen fyysisen, henkisen ja seksuaalisen väkivallan muotoihin sekä niiden vaikutuksiin aikuisuudessa. Työn lähtökohtana toimii sisarusväkivallan tunnistaminen, vaikutusten tarkastelu ja väkivallaton lapsuus. Lastensuojelulaissa (417/2007 §1) todetaan, että jokaisella lapsella on oikeus koskemattomuuteen ja turvalliseen kasvuympäristöön. Huoltajan tehtävänä on turvata lapsuus. Väkivalta on aina väärin ja sen ehkäiseminen vaatii monelta kannalta ilmiön esille nostamista, riskien tunnistamista ja asiaan puuttumista varhaisessa vaiheessa. Väkivallan tunnistaminen edesauttaa

ennaltaehkäisemään ja puuttumaan sisarusten väliseen väkivaltaan sekä mahdollistamaan turvallisemman lapsuuden ja kasvuympäristön.

Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa on perehdytty aikaisempiin tutkimuksiin sekä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsaus sisältää tietoa väkivallasta, sen eri muodoista, sisaruudesta, sisarusten välisestä väkivallasta ja sen ilmenemisestä sekä suojaavista tekijöistä ja riskitekijöistä. Opinnäytetyöraportti sisältää aineistoanalyysin kuvauksen ja tietoa kirjallisuuskatsauksen toteuttamisesta. Viimeisessä luvussa esitän johtopäätökset, joissa on osana yhteenveto sekä pohdintaa.

2 Keskeiset käsitteet

Kun mies lyö kumppaniaan, kutsumme sitä parisuhdeväkivallaksi.

Kun vanhemmat lyövät lastaan, kutsumme sitä lapsen pahoinpitelyksi.

Kun lapsi pilkkaa ja lyö luokkatoveriaan kutsumme sitä kiusaamiseksi.

Kun sisarus lyö veljeä tai sisarta, kutsumme sitä nahisteluksi. (Baker ym., n.d.)

Väkivalta sanana on vahva ja herättää monenlaisia mielikuvia ja tunteita. Suhtautuminen väkivaltaan ja sen kokemiseen on yksilöstä riippuvaa, ja siihen vaikuttavat omat henkilökohtaiset sekä yhteiskunnalliset näkemykset. Samaan aikaan osa väestöstä pitää väkivaltaa ja sen eri muotoja hyväksyttävänä ja normaalina asiana ja osa on vahvasti väkivaltaa vastaan. Kuitenkin kuka tahansa voi kohdata väkivaltaa jossain vaiheessa elämäänsä. Uhriksi joutuminen ei ole kiinni iästä, koulutuksesta, asuinpaikasta tai sukupuolesta. Väkivaltaa voi esiintyä eri muodoissa, ja joskus sen tunnistaminen ja konkreettinen osoittaminen voi olla haastavaa. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Esimerkiksi fyysinen väkivalta on usein näkyvää ja jättää jälkiä ja sen vuoksi helpommin havaittavissa, kun taas henkinen väkivalta saattaa jäädä ulkopuolisilla huomaamatta (Heinola & Kivimäki, 2023).

Tässä luvussa avaan tutkimuksen kannalta oleellisia käsitteitä, joita ovat väkivallan määritelmä ja sen näyttäytyminen, väkivallan kolme muotoa eli fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta. Väkivaltaa voi olla myös muissa eri muodoissa, kuten taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta sekä kaltoinkohtelu, laiminlyönti ja vainoaminen. Tähän tutkimukseen on rajattu kolme yleistä väkivallan muotoa perustuen aiemmissä tutkimuksissa ja kirjallisuudessa yleisimmin esitettyihin. Kuvaan luvussa myös sisaruutta ja sen merkitystä sekä sisarusten välisen väkivallan esiintyvyyttä.

2.1 Väkivallan määritelmä

Väkivaltaa ei voida luokitella jokaiseen tilanteeseen asianmukaisella tavalla sopivaksi, sillä sen määritelmä vaihtelee tilanteen mukaan. Sisarusten välinen väkivalta mielletään herkästi olevan kateutta, kilpailua tai kiusaamista, ei puhdasta väkivaltaa. Sen on määritelty olevan aggressiota, jonka tarkoituksena on satuttaa ja aiheuttaa vahinkoa ja sen motiivina on sisäinen emotionaalinen vallan ja kontrollin tarve. (Caffaro, 2008, s. 36) Väkivalta sisarusten kesken voi olla myös seurausta pettymyksestä, joka on peräisin mielihyvän lähteen menettämisestä. Mielihyvän lähde voi olla esimerkiksi vanhemman huomio. Aggressio on kahden välinen ilmiö, ja sen on tarkoitettu olevan osa kommunikaatiota. Kommunikaation muotona se menettää luonteensa, jos vihaa on enemmän kuin rakkautta. (Sinkkonen, 2012, 3:54)

Jeff Hearnin (1998, s. 15) mukaan se, mitä väkivallalla tarkoitetaan ja mitkä teot ja rakenteet nimetään väkivallaksi, on kulttuurisesti ja historiallisesti rakentunutta. Se mitä yhdessä tilanteessa ei nimetä väkivallaksi, voidaan toisessa kulttuurissa tai toisena aikana nimetä. World Health Organization eli Maailman terveysjärjestö (WHO) on määritellyt väkivallan olevan vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Väkivalta voi olla myös passiivista, kuten perustarpeiden tyydyttämättä jättämistä tai laiminlyömistä. Seurauksena voi olla fyysisen tai psyykkisen vamman syntyminen, kehityksen häiriytyminen tai kuolema, osa vammoista, sosiaalisista ja psyykkisistä ongelmista voi esiintyä vasta vuosien kuluttua tapahtumista. WHO:n määritelmä auttaa ymmärtämään väkivaltaa määritelmänä ja sen vaikutuksia yksilöön sekä yhteiskuntaan. Sen on myös määritelty olevan seurausta vaistonvaraisesta toiminnasta, halusta, turhautumisesta tai opitusta käytösmallista, tavasta käyttää voimaa ja kontrolloida. (WHO, 2020, s. 1) Väkivaltaa voidaan määritellä myös sosiologisesta näkökulmasta eli sosiaalisena ilmiönä, joka syntyy valtarakenteista, sosiaalisista normeista ja konflikteista. Määritelmä kattaa useita poikkeavia, vaarallisia tai loukkaavia tekoja, jotka eivät välttämättä ole määritelty rikoslaisissa. Se voi sisältää epätasa-arvoisen vallankäytön, rakenteellisen syrjinnän ja institutionaalisen väkivallan. (Lattu, 2016, s. 36; ks. myös Elo & Lamberg, 2018, s. 38) Väkivaltaa voidaan tarkastella eri konteksteissa, kuten yksilö-, väestö-, yhteiskunta- ja globaalilla tasolla. Sen ymmärtäminen ja torjuminen

vaatii monitahoista lähestymistapaa, jossa huomioidaan niin yksilölliset tekijät kuin yhteiskunnalliset ja rakenteelliset ulottuvuudet.

2.2 Väkivallan monet muodot

Sisarusten väliseen väkivaltaan ei ole suhtauduttu psykologisena ja sosiaalisena ongelmana, eikä siitä ole yhtä paljon keskustelua kuin perheväkivallan eri muodoista. Yhteiskunnan toimesta ikään kuin hyväksytään väkivalta sisarusten välillä osana perheiden elämää – se mitä tapahtuu kotona, jää kotiin (Wiehe, 1997, s. 3). Lapsia väkivallan tekijöinä usein aliarvioidaan; heitä ei mielletä ehkä yhtä vahvoiksi, tunteettomiksi ja laskelmoiviksi kuin aikuisia. Heidän keskinäisen väkivaltansa mielletään olevan ennemminkin kateutta, kilpailua tai kiusaamista, ei puhdasta väkivaltaa. (Yli-Kivistö, 2020, s. 14) Voidaan ajatella, että sisarten keskinäisellä väkivallalla ei ole vaikutuksia suhteisiin eikä siitä synny vakavia fyysisiä vammoja. Väkivalta usein mielletään vaarattomaksi ja sitä normalisoidaan, kun kohteena on ikätoveri, vaikka kynnys väkivallan käyttämiseen on matalampi sisarussuhteissa kuin muissa ihmissuhteissa. (Hannola ym., 2013, ss. 23–25; ks. myös Seppänen, 2019, s. 18) Näiden lisäksi on ajateltu, että lapset pitävät käytöstä normaalina osana elämää eivätkä ehkä koe sitä oudoksi tai leimaavaksi (Seppänen, 2019, s. 18). Lapset helposti mielletään resiliensseiksi väkivallan vaikutuksille, sen ajatellaan olevan ”hetkellinen harmi”, eli lapsen mielletään unohtavan tapahtuneet pian ja jatkavan normaalisti elämää. Väkivallan kokemusten mielletään myös kasvattavan luonnetta ja ne nähdään tilaisuutena oppia puolustamaan itseään, vaikka tapahtuma aiheuttaisi kipua ja tuskaa (Hannola ym., 2013, ss. 23–25).

Kilpaileminen ja nahistelut ovat normaaleita sisarusten välillä; ne opettavat lapselle yhteistyökykyä ja tunne-elämän taitoja. Ilkeily ja rajojen kokeileminen puolin ja toisin ovat normaaleita toimintatapoja ja kokeiluita. Kuitenkin yksipuolinen toimiminen, selkeä ylivoima toiseen ja valta-asetelma viittaavat sisarusväkivaltaan. (MLL, 2023b) On kolme ominaispiirrettä, joiden avulla voidaan erottaa väkivalta nahistelusta. Ensimmäisenä nousee esille tekojen yksipuolisuus ja niiden kohdistuminen vain yhteen sisarukseen sekä se, miten toisen käyttäytyminen koetaan ja se, onko tekijä väkivaltainen riippumatta siitä, onko toinen loukkaantunut. Toisena siihen sisältyy vallankäyttöä, kuten uhkailua, pelottelemista ja vaihtamista. Kolmantena nousee esille tekojen tahallisuus, intensiteetti ja johdonmukaisuus, ei impulsiivinen käytös. (Jyläskoski, 2023, s. 16; Baker ym., n.d.) Harvoin sisarusten keskinäinen väkivalta on seurausta pelkämästä raivosta ja aggressiosta. Konfliktiteorian mukaan sisarus voi hyödyntää väkivaltaa ratkaistakseen konfliktin omaksi edukseen tai

saavuttaakseen erilaisia asioita. Väkivalta voi toimia myös keinona pelotella ja kontrolloida. (Ylätaalo, 2019, s. 26) Väkivallan seurauksia ja haittoja, luonnetta ja tarkoitusta sekä emotionaalista vaikutusta voidaan käyttää arvioidessa, onko kyseellä väkivaltainen teko, jolla on pidempiaikaisia seurauksia. Kaikki väkivallan vaikutukset eivät välttämättä tule heti ilmi, sillä osa oireista ja traumaista voi ilmetä vuosien kuluttua.

2.2.1 Fyysinen väkivalta

Lähdekirjallisuudessa väkivallasta puhuttaessa viitataan yleensä fyysiseen väkivaltaan tai sen uhkaan. Fyysinen väkivalta on tunnetuin ja tunnistetuin väkivallan muoto ja sen seuraukset ovat helpommin osoitettavissa verrattuna esimerkiksi henkiseen väkivaltaan. (Essel ym., 2020, s. 64) Fyysistä väkivaltaa esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa ja sosioekonomisissa asemissa. Läheisissä suhteissa fyysinen väkivalta on harvoin ensimmäinen väkivallan muoto, ja usein taustalla on henkistä väkivaltaa. Fyysiseksi väkivallaksi voidaan luokitella kaikki henkeen ja terveyteen kohdistuvat teot, jotka loukkaavat toisen henkilön koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta, ja se vahingoittaa ihmisen terveyttä tavalla tai toisella. (Naistenlinja, n.d.)

Sisarussuhteissa keskinäinen riitelemine ja tappeleminen on varsin yleistä, ja osa teoista selittyy kehitystasolla ja vaikeudella hallita tai ymmärtää omaa käytöstä ja sen seurauksia. Riidellessä ja tapellessa voi tapahtua kuitenkin sellaista, joka vahingoittaa tai loukkaa toista henkisesti tai fyysisesti. Fyysinen väkivalta voi olla aktiivista eli se voi ilmetä esimerkiksi raapimisena, tukistamisena, lyömisenä, potkimisena, puremisena, kulun estämisenä, esineillä lyömisenä tai heittämisenä, teräaseella lyömisenä tai ampuma-aseella ampumisena. Vaarallista sisarusväkivaltaa on, mutta se on harvinaista. Vaarallinen väkivalta voi olla esimerkiksi kuristaminen, hakkaaminen tai toisen polttaminen. (Jyläskoski, 2023, s. 19) Harvemmin väkivallaksi mielletty muoto on kutittaminen. Kutittaminen voi olla mukavaa ja hauskaa, jos se on molemminpuolista, luottamuksellista ja päättyy pyydettyä. Se voi olla myös kivuliasta ja loukkaavaa, jos uhrilla ei ole kontrollia tapahtumien kulkuun ja kutittamista jatketaan. (Wiehe, 1997, s. 2719).

Vanhempien taholta fyysinen väkivalta voi ilmetä esimerkiksi kurittamisena, jonka tarkoituksena on satuttaa tai aiheuttaa häpeää rangaistuksena tai säätelytoimenpiteenä. Vaikka kurittamisen suora tarkoitus ei ole aiheuttaa fyysistä vammaa, niin se voidaan silti luokitella pahoinpitelyksi. (Ellonen ym., 2008, s. 26) Fyysinen väkivalta voi olla myös passiivista, kuten perustarpeiden laiminlyöminen esimerkiksi ravitsemuksen ja hoivan

tydyttämättä jättämisenä (Rintoo, 2013, ss. 9–11). Sekä aktiivisella että passiivisella väkivallalla on pitkäaikaisia seurauksia.

Väkivallan esiintyminen ei ole yksiselitteistä ja kaavanomaista, usein sen esiintyvyyteen vaikuttavat monet tekijät. Usein kuitenkin voidaan puhua ”väkivallan kierteestä”. Kierre ei yleensä lopu itsestään, ja se vaatii väliintuloa ja asiaan puuttumista. Perheessä voi olla rauhallista, elämä tuntuu hyvältä ja toiveikkaalta. Kuitenkin jännitys kasvaa ja tekijän käyttäytyminen voi olla uhkaavampaa, mikä lisää uhrin pelkoa. Vihaa seuraa väkivalta, joka aiheuttaa nöyryytystä, pelkoa ja epätoivoa uhrissa. Tekijä pahoittelee tapahtunutta ja mahdollisesti hyvittelee. Kierre alkaa uudelleen. (Essel ym., 2020, s. 51; Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Perheessä ja lähisuhteessa tapahtuva väkivalta vaikuttaa uhrin ja tekijän lisäksi myös heidän läheisiin, kuten samassa taloudessa asuviin lapsiin. Perheessä tapahtuvan väkivallan lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin liittyy monenlaisia tekijöitä, kuten lapsen kehitystaso, lapsen tunnesuhde tekijään ja uhriin sekä väkivallan laatu ja altistuksen kesto. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Väkivallan näkeminen, sen uhka ja pelko voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen ja aiheuttaa psyykkisiä ja käytösongelmia sekä horjuttaa turvallisuuden tunnetta. Näillä on merkitystä lapsen minäkuvaan ja tulevaisuuteen (Koskelo & Laakso, 2020, s. 17). Fyysiset vammat eivät ainoastaan määritä väkivallan vakavuutta. Käytös voi olla kivuliasta ja henkisesti sekä fyysisesti tuhoavaa ilman näkyviä vammoja. Pahoinpitelystä aiheutuneet henkiset seuraukset voivat olla jopa fyysisiä oireita pahempia.

2.2.2 Henkinen väkivalta

Tässä luvussa kuvataan eri lähdekirjallisuudessa esiin tulleita henkisen väkivallan muotoja ja luodaan käsitystä siitä, minkälainen toiminta ja toimimatta jättäminen saattaa täyttää henkisen väkivallan tunnusmerkkejä. Henkinen väkivalta kuvaillaan lähteestä riippuen eri käsitteinä, kuten psyykinen kaltoinkohtelu, emotionaalinen väkivalta, emotionaalinen laiminlyönti tai kaltoinkohtelu. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa vakiintunut käsite on kaltoinkohtelu eli *emotional abuse*. (Laajasalo ym. 2020, s. 188) Tässä opinnäytetyössä käytän käsitettä henkinen väkivalta sen selkeyden vuoksi.

Henkinen väkivalta on väkivallan muodoista yleisin ja vaikein tunnistettava. Henkistä väkivaltaa esiintyy usein myös muiden väkivallan muotojen yhteydessä, ja lähes jokainen lapsi joutuu jossain määrin sen kohteeksi (Beckett, 2003, s. 76). Yleisimpänä ja jopa vahingoittavimpana lapsiin kohdistuvan väkivallan muotona on pidetty juuri henkistä väkivaltaa (Beckett, 2003, s. 76, 114). Henkinen väkivalta tarkoittaa henkisen hyvinvoinnin

vahingoittamista tahattomasti tai tahallisesti eikä siihen liity fyysistä kontaktia. Se voi esiintyä vahingoittavina sanoina ja tekoina kuin myös tekemättä jättämisenä ja epäjohtonmukaisuutena, joilla on henkisellem hyvinvoinnille haitallinen vaikutus. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.; Laajasalo ym. 2020, s. 188). Väkivaltasanastossa (Bildjuschkin ym., 2020, s. 9) henkinen väkivalta on määritelty väkivallan muodoksi, joka esiintyy tahallisena psyykkisen hyvinvoinnin vahingoittamisena. Määritelmän mukaan henkistä väkivaltaa ei pidetä tiedostamattomana tai tahattomana tekona, mutta on haastavaa rajata, mitkä teoista on tahallisia ja mitkä tahattomia (Järnfors, 2023, s. 6; Beckett, 2003, s. 75).

Muihin väkivallan muotoihin sisältyy aina henkistä väkivaltaa, mutta henkinen väkivalta voi ilmetä myös yksinään, ja sen vuoksi se herkästi jää tunnistamatta. Henkinen väkivalta alkaa usein pikkuhiljaa esimerkiksi ulkonäön arvostelemisena, pilkkaamisena, loukkaavina ja halventavina kommentteina sekä toisen arvon ja itsetunnon vähättelynä. Usein tekijä käyttää toisen osapuolen heikkouksia, pelkoja tai salaisuuksia keksiessään mahdollisimman loukkaavia ilmaisuja toisesta. (Naistenlinja, n.d.-b.; Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Henkinen väkivalta voi esiintyä myös nöyryyttämisenä tai toisen saattamisena häpeään siitä, että hän ei ymmärrä tai pysty tekemään jotain. Se voi olla odottamista ja vaatimista, että uhri laittaa muiden tarpeet omansa edelle ja hylkää omat tarpeensa ja halunsa (Beckett, 2003, s. 76). Eristäminen on tyypillinen muoto henkisessä väkivallassa. Eristäminen voi olla esimerkiksi yhteydenpidon, ajankäytön ja tekemisten rajoittamista. Piinaaminen, kontrollointi ja henkinen kidutus ovat äärimmilleen vietyä väkivaltaa ja usein sisältävät myös muut henkisen väkivallan muodot. Kontrollointi on väkivaltaa vietyä äärimmilleen, ja se koostuu alistamisesta, painostamisesta ja omien päätösten rajoittamisesta. Siinä tekijä määrittelee, miten toinen siivoaa, huolehtii itsestään tai määrää, miten hänen tulee toimia tai leikkiä. (Naistenlinja, n.d.-b)

Henkisen väkivallan vuoksi väkivallan uhrilla ei välttämättä ole resursseja tai tarvittavia tukiverkkoja ja vanhempien tukea, joiden avulla pääsisi irtautumaan väkivallan kokemuksista tai tekijästä. Tekojen seurauksena uhri voi kokea olonsa arvottomaksi ja tyhmäksi, lapsuusvuosien aikana kehittyvä positiivinen itsetunto ja minäkuva saattaa säröillä ja vaikuttaa uhriin negatiivisesti. (Wiehe, 1998, s. 178; Naistenlinja, n.d.-b) Sisarussuhteessa tapahtuva henkinen väkivalta voi olla erityisen vaikeaa, koska teot tulevat usein yllättäen eikä niitä pysty välttelemään (Jyläskoski, 2023, s. 21). Niin kauan kuin sisarusten keskinäistä henkistä väkivaltaa ei tunnisteta ja siihen ei puututa, uhri saattaa ymmärtää, että henkinen väkivalta on normaalia ja että hän ovat ansainnut sellaisen kohtelun sisarukseltaan (Wiehe, 1998, s. 179).

2.2.3 Seksuaalinen väkivalta

Käsitteenä seksuaalinen väkivalta kattaa ei-toivottuja seksuaalisia tekoja tai hyökkäyksiä. Se on usein määritelty suostumuksen puutteena, ja sitä voi ilmetä monin eri tavoin. Tekijä voi käyttää asemaansa hyväksi ja saada taivuteltua sukupuoliyhteyden tai seksuaaliseen tekoon, joka loukkaa uhrin koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Uhrilla voi olla alentunut kyky ilmaista omaa tahtoa puolustautua seksuaaliseen kanssakäymiseen. (Bildjuschkin ym. 2020, s. 9; Santahuhta, 2022, s. 5)

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta voi ilmetä monin eri tavoin. Ilmenemismuotoja voivat olla esimerkiksi seksuaalisesti vihjailevat ilmeet ja eleet, kaksimieliset puheet, yksityiselämää koskevat kommentit, seksuaalisävytteiset viestit, yhteydenotot puhelimitse ja fyysinen kopelointi (Vilka, 2011, s. 35). Seksuaalista väkivaltaa voi kokea eri ympäristöissä, kuten koulussa, kotona, julkisella paikalla tai internetissä. Seksuaalinen väkivalta on tahdosta riippumatonta, itsemääräämisoikeutta loukkaavaa. Se kattaa kaikki seksuaaliset teot, yritykset niihin tai muut teot, jotka kohdistuvat henkilön seksuaalisuuteen. Seksuaalisessa väkivallassa käytetään fyysistä tai henkistä pakottamista, uhkailua, pelottelua tai kiristämistä keinona toteuttaa seksuaalisia tekoja tai yrittää niitä. Seksuaaliseen väkivaltaan sisältyy pakotettu yhdyntä eli raiskaaminen, joka tehdään sukupuolielimellä, toisella kehon osalla tai esineellä. (Naistenlinja, n.d.-c.)

Seksuaalinen väkivalta sisaruussuhteessa ajoittuu pääosin lapsuuteen ja nuoruuteen, ja se eroaa iän mukaisesta uteliaisuudesta. Seksuaalinen uteliaisuus on normaalia ikätasolle suhteutettuna; se voi näyttäytyä muiden vartaloiden ihmettelemisenä, itsensä kosketteluna ja leikeissä. (Wiehe, 1998, s. 189) Sisarusten välisen seksuaalisen väkivallan epäillään olevan yleisin perheen sisällä esiintyvä seksuaaliväkivallan muoto (Jyläskoski, 2023, s. 21). Seksuaalisuuden kehitys ja uteliaisuus saatetaan joissain perhekulttuureissa tukahduttaa, minkä vuoksi se voidaan mieltää kielteiseksi asiaksi ja herättää kiinnostusta tutustua asiaan salaa ja vailla riittävää tietoa. On mahdollista, että lapsi rikkoo toisen lapsen seksuaalista koskemattomuutta tietämättömyyttään. (Suomen Delfins, 2023.) Sisarusten seksuaalinen hyväksikäyttö kehittyä usein normatiivisen tutkimisen myötä hyväksikäytöksi. Teot voivat näyttäytyä leikkinä, jossa toisen osapuolen rajoja rikotaan oletetusti viattomassa tilanteessa. Usein tapahtumat eivät tule ulkopuolisten tietoon, koska tekijä voi kiristää, uhkailla tai syyllistää uhria, jotta hän ei kertoisi tapahtumista. Uhri voi myös tuntea syyllisyyttä, pelkoa ja häpeää asiasta. (Caffaro, 2016, s. 544) Pitkäaikaisvaikutuksia voivat olla esimerkiksi itseinho, vaikeudet pitkäaikaisiin intiimisuhteisiin, alttius uudelleen seksuaaliväkivallan

uhriksi, ahdistuneisuus ja masennus (Lancer, 2020). Seksuaaliväkivallan epäillä olevan kestoltaan pitkäaikaista, ja sillä on tuhoisat seuraukset. Sisarukseen kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö voi olla esimerkiksi seksuaalista, ei-toivottua koskettelua, raiskaus, toisen pakottamista katsomaan seksuaalisia materiaaleja tai tekijän seksuaalista toimintaa. (Baker ym., n.d.) Sisarusten välinen seksuaalinen väkivalta ei yleensä ole kertaluontoinen tapahtuma, usein se toistuu ja voi jatkua useamman vuoden (Bass ym., 2006, s. 91).

2.3 Sisarussuhteen merkitys

Sisarussuhdetta ei aikaisemmin ole pidetty kovin merkityksellisenä, mutta nykyään etenkin psykologit ovat korostaneet sen merkitystä lapsen kehitykselle. Sisarukset ovat päivittäin keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja kehittyvät rintarinnan. Usein sisarukset toimivat yhdessä enemmän kuin huoltajan kanssa, jonka vuoksi ei voi sivuuttaa sisarussuhteen vaikutusta lapsen kehitystä tutkiessa. (Kärkkäinen, 2013, s. 40) Tässä luvussa avaan sisaruutta ja sisarusjärjestyksen merkitystä. Seuraavassa luvussa kuvaan väkivallan esiintyvyyttä sisarussuhteissa.

Sisaruus määritelmänä sisältää erilaisia variaatioita. Sitä voidaan määritellä esimerkiksi biologisin ja geneettisin kriteerein peilaten täyysisaruuteen, jossa sisaruksilla on biologiset vanhemmat. Puolisisaruudessa toinen vanhemmista on biologinen. Laillisten kriteerien mukaan sisaruussuhde voi muotoutua uusperheen, avioliiton tai adoption kautta niin, että biologista sidettä ei lasten välillä ole. Sisaruus voi olla myös perustua käyttäytymiselle ja tunteille eli osapuolet suhtautuvat toisiinsa kuin sisaruksiin, tätä kutsutaan fiktiiviseksi suhteeksi. Sisaruus mahdollistaa elämään yhden pisimmistä ihmissuhteista, siihen liittyy myös syvälle juurtunut velvollisuudentunto. (Ylätalo, 2019, s. 16; Seppänen, 2019, s. 12)

Sisarusten asemaa ja roolia tulkitaan usein syntymäjärjestyksen kautta. Viertolan (2007, s. 109) mukaan vanhemmat sisarukset omaksuvat joskus tahtomattaan johtajan ja opettajan roolin. Lapsi saattaa oppia, että saa eniten vanhempien hyväksyntää mukautumalla määrättyyn rooliin. Heidän roolinsa usein mielletään kurinpitäjänä ja huolehtijana. Heitä herkästi säälitään velvollisuuksien vuoksi ja usein heitä pidetään määrällijoinä. Vaikka vanhemmat sisaret uhkailevat, käskyttävät ja moittivat nuorempien sisarten murjottaessa ja pyytäessä apua, niin ristiriitaisuuksista huolimatta nuoremmat sisaret usein ihailevat vanhempaa sisarusta ja ovat heistä riippuvaisia. (Lampinen, 2013, ss. 31–32; Hannola ym., 2013, ss. 7–8) Keskimäinen sisaruksista omaksuu usein luovan ja sosiaalisen roolin, koska

hänen on nähtävä paljon vaivaa saadakseen huomiota huoltajilta. Usein ajatellaan keskimmäisen sisaruksen olevan sovitteleva sekä altis vaikutuksille ja ryhmäpaineelle. McGowanin ja Beckin (2009, s. 7) tutkimuksessa ilmeni, että keskimmäiset sisarukset ovat usein eri rooleissa riippuen sisaruksien lukumäärästä, saadusta kasvatuksesta sekä heidän omasta persoonallisuudestaan. Rooli ei ole niin tiukasti määritelty kuin nuorimman tai vanhimman sisaruksen. Konkretisoituneen stereotypian mukaan nuorimmainen on ikuinen vauva, ikänsä vanhempien leikkikaluna tai vihattu lellikki. Hän voi olla vastuullinen, mutta harvemmin ottaa vastuuta saman verran kuin vanhempi sisarus, mikä johtaa siihen, että asioista ei tarvitse huolehtia, minkä seurauksena hänen elämänsä voi vaikuttaa päämäärättömältä. Todellisuudessa perheessä sisarusten asema on kuitenkin riippuvainen myös yksilön persoonasta, taipumuksista, geeneistä ja sosiaalisesta ympäristöstä. Lapsuudessa omaksuttu rooli on aikuisuudessa osa persoonaa, niin sanotusti sisään kasvanut ominaisuus, josta ei voi luopua. (Caffaro, 2008, s. 37)

Sisarukset vaikuttavat toisiinsa suorasti ja epäsuorasti: he opettavat toisilleen yhteistyötä, anteeksiantoa, sääntöjä ja normeja sekä ymmärtämään toistensa kautta, mikä on oikein ja mikä väärin. Heidän keskinäinen suhteensa, yhteistyö, sosiaalisuus, vastavuoroisuus, aggressiivinen käyttäytyminen ja yhteistoiminnalliset tehtävät ja toiminnot vaikuttavat toisen sisaruksen käyttäytymiseen, kehitykseen sekä elämään tulevaisuudessa. (Kärkkäinen, 2013, s. 30; Yli-Kivistö, 2020, s. 6) Sisarussuhteilla on suuri merkitys itsetunnon rakentumiselle, käsitykselle omasta itsestään suhteessa ympäröivään maailmaan sekä tunne-elämälle. Parhaassa tapauksessa sisaruus voi olla toiveiden ja haaveiden jakamista, emotionaalisen tuen tarjoamista. Se voi olla myös hoivaa, suojelemista ja neuvojen antamista. Sisarukset kasvavat yhdessä, usein tätä syvää kiintymystä ei tuoda esille sisaruksista puhuttaessa. Pyrkinessään saavuttamaan fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin ihminen tarvitsee kumppanuutta, huolehtimista, emotionaalista tukea ja suoraa ohjausta, joita sisaruus parhaimmillaan tarjoaa. (Ruuska, 1998, s. 20) Negatiivinen suhde voi sisältää kateutta, pelkoa, häpeää ja vihaa sekä siihen liittyy riski vakavaan riitelystä ja väkivaltaan. Sisarusten väliseen suhteeseen ja keskenään toimeen tulemiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten keskinäinen vuorovaikutus, perheen lapsiluku, geneettiset tekijät, elämän tapahtumat, vanhemmilta saatu kasvatusta ja hoiva, ikä ja ikäero, tunteet, persoonat ja valta-asetelma. Suuren ikäeron omaavien sisarten suhde voi jäädä etäiseksi, kun vanhempi sisarus elää enemmän elämänsä kodin ulkopuolella. Suuri ikäero ei välttämättä tarkoita sitä, että sisarukset eivät viettäisi aikaa yhdessä ja voisi luoda läheistä suhdetta. Usein positiivisempi tunneside on sisaruksilla, joilla on pienempi ikäero. Se voi kuitenkin vaikuttaa heidän keskinäiseen dynamiikkaansa, minkä vuoksi ristiriitoja voi olla enemmän. (Seppänen, 2019,

s. 20) Sisarten välisien suhteiden läheisyyteen voi vaikuttaa sukupuoli; veljien välisten suhteiden ajatellaan olevan vähiten läheisiä ja väkivaltaisimpia, siskon ja veljen seuraavaksi läheisempiä ja siskoksilla läheisimmät (Ylätaalo, 2019, s. 17). Vanhemmat voivat omalla käyttäytymisellään, tasapuolisuudellaan sekä riitatilanteisiin puuttumalla tilanne- ja tapauskohtaisesti vaikuttaa sisarusten väliseen suhteeseen joko vahvistaen sitä positiivisesti tai aiheuttaen sisarusten välille ristiriitaa (Ruuska, 1998, ss. 26–27).

2.4 Väkivallan esiintyvyys sisarussuhteissa

Sisarusväkivalta perheväkivallan osana on herättänyt kasvavaa huomiota tutkimuksissa ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Ilmiötä on tutkittu pääasiassa Yhdysvalloissa. Aihetta on tarkasteltu osana muita lähisuhdeväkivaltaa koskevia tutkimuksia jo 1980-luvun alussa. Jo tuolloin on huomattu, että sisarussuhteet olivat perheen väkivaltaisimpia ihmissuhteita. Ilmiö tunnistettiin ongelmaksi jo 1980-luvulla, vaikka sen yleisyys jäikin vähälle huomiolle. Vasta 1990-luvun lopulla sisarusten välinen väkivalta alkoi saada laajempaa huomiota Yhdysvalloissa. Puurunen (2020) toteaa Ylen artikkelissa, että sisarus väkivalta on vaiettu, mutta yleinen ilmiö Suomessa. Sisarusten välinen väkivalta on nostettu selvästi esiin omana lähisuhdeväkivallan osa-alueena vuonna 2014 julkaistussa Ensi- ja turvakotien liiton ”Rispektii”-julkaisussa. Siinä todetaan, että sisarusten välinen väkivalta on suurelta osin tunnistamatonta suomalaisessa yhteiskunnassa, ja sen esiin tuominen vaatii ilmiön esiin tuomista tutkijoilta kuin myös nuorten parissa työskenteleviltä. Väkivalta voidaan mieltää usein myös sisarkateudeksi, jota on tutkittu kehityspsykologian näkökulmasta (Sinkkonen, 2019, 3:40). Sisarusväkivallan määrittäminen on haastavaa, mikä vaikeuttaa ilmiön johdonmukaisen seuraamisen ja se heijastuu raportointiin; tutkimusten arviot sisarusväkivallan esiintyvyydestä vaihtelevat suuresti. Monet sisarusväkivallan esiintyvyyttä kartoittavat tutkimukset perustuvat kyselyaineistoihin.

Nuorten lasten keskuudessa yleisin väkivallan muoto on fyysinen väkivalta, ja sen on tutkittu olevan yleisimmillään hieman ennen murrosikää (Salmi, 2008, s. 138). Fyysinen väkivalta alkaa usein noin 5-vuotiaana ja päättyy noin 18-vuotiaana (Jyläskoski, 2023, s. 19; Huovinen, 2022, s. 9). Eniten väkivaltaa esiintyy 6–9-vuotiaiden lasten keskuudessa. Usein teot pahenevat iän myötä, ja 14–17-vuotiailla on loukkaantumisia ja aseiden käyttöä todennäköisemmin (Caffaro, 2008). Sisarusten välinen väkivalta ei aina lopu lasten kasvaessa tai muuttamiseen, vaan toisen vahingoittaminen jatkuu vielä aikuisuudessa (Baker ym., n.d.). Väkivaltainen käyttäytyminen sisarussuhteessa ei suoranaisesti ole sukupuolisidonnaista. Aiheesta on ristiriitaisia tutkimuksia. Osan mukaan pojat on nähty

useammin väkivallan tekijänä, kun osassa tutkimuksista sukupuolierot eivät ole olleet niin merkittäviä (Tervakoski, 2019, s. 39). Sisarusväkivallan kokemuksista raportoivat useimmiten tytöt. Raportoinneissa sukupuolisen väliseen eroavaisuuteen osatekijänä voi olla poikien kokemaa häpeää hakiessaan apua ja myöntäessään, että heitä on pahoinpidelty. Pojat usein pitävät fyysistä väkivaltaa hyväksyttävämpänä. (Caffaro, 2008) Jylhäkosken pro gradu -tutkielmassa (2023, s.19) esitetään, että tekijänä on usein poika, joskus molemmat sukupuolet mutta harvemmin pelkkä sisko. Väkivaltaa käyttäviin tyttöihin voi liittyä yhteiskunnallista sukupuolistereotypia, jonka mukaan pojat ovat aggressiivisiä ja tytöt eivät, mikä voi osaltaan vaikuttaa ajatteluun tekijästä. Tyttöjen välistä aggressiivisiä tekoja voidaan kuitenkin vähätellä, koska ajatellaan, että tytöt eivät ole tarpeeksi vahvoja vahingoittamaan muita (Caffaro, 2008, s. 38).

Suomalaisissa tutkimuksissa on selvitetty lasten ja nuorten kokemaa henkisen ja fyysisen väkivallan kohteeksi joutumista sisaruksen toimesta, mutta seksuaalisen väkivallan uhriksi sisaruksen toimesta olevia tutkimuksia on haastavaa löytää. Yhdysvalloissa väkivaltaa on tutkittu laajemmin. Sisarusväkivallan yleisyys vaihtelee väkivallan määritelmän ja laajuuden mukaan. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutio on toteuttanut vuodesta 1995 lähtien Nuorisoriikokyselyitä suomalaisille yhdeksäsluokkalaisille. Kyselyiden avulla on selvitetty tietoa nuorten rikoskäyttäytymisestä ja uhrikokemuksista. Nuorisoriikokyselyiden perusteella yleisin väkivallan kokemus oli ikätoverin tai sisaruksen aiheuttama. Vuonna 2016 tytöistä 19 prosenttia ja pojista 14 prosenttia on kokenut fyysistä väkivaltaa sisaruksen toimesta. Vuoden 2020 vastaavat luvut ovat olleet tytöillä 17 prosenttia ja pojilla 13 prosenttia. (Näsi, 201, s.26; Kaakinen & Näsi, 2020, s. 18) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022-julkaisussa (Mielityinen ym., 2023, s. 49) on selvitetty 6- ja 9-luokkalaisten kokemaa väkivaltaa heidän elinikänsä ajalta. Yhdeksäsluokkalaisista 38 prosenttia raportoi henkisestä väkivallasta ja 30 prosenttia fyysisestä väkivallasta. Yli-Kivistön (2020, ss. 52–72) pro gradu -tutkielmassa esitetään, että useampi kuin joka neljäs 6.- tai 9.-luokkalainen on kokenut väkivaltaa sisarussuhteessa viimeisen vuoden aikana. Tutkimustulokset väkivallan kokemusten määrästä siis vaihtelevat paljon. On kuitenkin havaittavissa, että Nuorisoriikokyselyn perusteella väkivallan uhriksi joutuneiden määrä on laskusuuntainen. Yhdysvalloissa väkivaltaa kokeneiden määrä vaihtelee myös paljon tutkimuksesta riippuen. Esimerkiksi Suarez-Angelino ja Troy (2024) esittävät, että fyysistä väkivaltaa on kokenut 32 prosenttia ja vakavaa väkivaltaa 7 prosenttia. Vakavaksi fyysiseksi väkivallaksi on luokiteltu sisaruksen pahoinpitelyä aseella tai esineiden käyttämisellä aiheuttaen kipua. (Suarez-Angelino & Troy, 2024; Stutey, 2015, ss. 390–391)

Sisarusten välistä seksuaalisesta väkivallasta oli haastavaa löytää ajantasaista lähdemateriaalia, ja sen esiintyvyyttä tutkittu huomattavasti vähemmän verraten muihin väkivallan muotoihin. Suomessa lasten ja nuorten väkivalta kokemuksiin liittyvissä tutkimuksissa (Ellonen ym., 2008; Fagerlund, 2014; Mielityinen ym., 2022) on selvitetty sisarusten välisen seksuaalisen kanssakäymisen esiintyvyyttä eli sisarusinsestiä. Vuoden 2008 tutkimuksessa vähintään viiden vuoden ikäerolla olevia sisarusinsestitapauksia raportoivat kaksi henkilöä. Vuoden 2013 vastaava luku on ollut yksi. Samanikäisten sisarusten välistä sisarusinsestiä, joissa ikäeroa on ollut korkeintaan 4 vuotta, raportoivat kuusi henkilöä. Näistä puolet ovat olleet biologisen sisaren kanssa ja puolet sisarpuolen. (Ellonen ym., 2008, s. 107; Fagerlund, 2014, s. 87) Vuoden 2022 tutkimuksessa insesti kokemuksista ilmoitti kuusitoista vastaajaa, joista alle 5 prosenttia oli sisaruksen toimesta (Mielityinen, 2022, s. 81).

Kasvavasta tutkimusmäärästä ja tiedosta huolimatta sisarusten välisen väkivallan laajuudesta ja luonteesta tiedetään vain vähän erilaisissa lapsi- ja perheryhmissä, esimerkiksi vammaisten lasten perheissä, maahanmuuttaja- tai pakolaisperheissä. Tilastollisia tutkimuksia näihin liittyen löytyi vain vähän. Aihetta tulisi kuitenkin katsoa laajemmin, jotta voidaan ymmärtää, miten eri ryhmät näkevät ja kokevat sisarusten välisen väkivallan sekä vaikuttaa siihen, miten aikuiset erottavat väkivallan ja nahistelun toisistaan.

3 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen aiheen valintaan vaikuttaneet, esittelen työn toteuttamista ja tutkimusaineistoa. Viimeisessä luvussa tarkastelen opinnäytetyön eettisyyttä ja kestävyyttä.

3.1 Tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimusaihe on valikoitunut omasta kiinnostuksesta väkivaltailmiöön ja halusta ymmärtää sisarusväkivaltaa ilmiönä sekä tunnistaa suojaavia ja riskitekijöitä. Sisarusväkivalta on ilmiönä ajankohtainen, ja se herättää erilaisia ajatuksia. Usean tuttavien ensireaktio aiheeseen oli silmien pyörittely ja hämmästyminen. Useat eivät mieltäneet sisarusien aiheuttavan haittaa toisilleen. Käymieni keskusteluiden pohjalta sain lukusia lisäyksiä tehdä tutkimusta juuri tästä ilmiöstä.

Aiheen valinnan jälkeen aloin tutkimaan ilmiötä tarkemmin ja tutustumaan kirjallisuuskatsaukseen tutkimustapana. Tutustuin aiempiin opinnäytetöihin, jotta sain prosessista laajemman kuvan. Kirjallisuuskatsauksessani tutkin väkivaltaa sisarusten välisenä ilmiönä, siihen vaikuttavia tekijöitä sekä seurauksia. Väkipalva ilmiönä on monimuotoinen, ja sen määritelmät vaihtelevat riippuen siitä, minkälaisesta väkivallan muodosta puhutaan ja missä tilanteissa. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille, millaisena sisarusten välinen väkivalta ilmenee aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa ja sen kautta lisätä omaa ja lukijan käsitystä sekä tietoutta sisarusväkivallasta.

Tutkimuskysymykset ovat ohjanneet työn kulkua. Kysymykset ovat seuraavat:

- Mitä on sisarusväkivalta?
- Mitkä ovat suojaavia ja riskitekijöitä sisarusten väliselle väkivallalle?
- Minkälaisia vaikutuksia sisarusväkivallalla on?

3.2 Toteuttaminen ja menetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on varsin usein käytetty menetelmä, joka tähtää aikaisemman tiedon kuvaamiseen, ilmiön ymmärtämiseen sekä olemassa olevan teorian kehittämiseen. Sitä voidaan hyödyntää tutkimusmenetelmänä silloin, kun tarkoituksena on selvittää, mitä ilmiöstä tiedetään tai mitkä ovat keskeiset käsitteet. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on mahdollistanut ilmiön tutkimisen ilman tarkkoja rajoja, sillä aineiston keräämistä ja rajaamista eivät menetelmälliset ohjeet rajoita samalla tavalla kuten esimerkiksi systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. (Kangasniemi, ym., 2013, ss. 292–294)

Menetelmänä kirjallisuuskatsaus mahdollistaa eri aiheiden ja ilmiöiden tutkimusten tutkimista, ja sen tarkoituksena on katsauksen ilmiöön liittyvän tiedon tunnistaminen, esittäminen, arviointi ja tulkinta. Johtopäätöksiin on mahdollista päästä ilman tutkimusaineiston tarkkaa seulontaa. Katsaus on tutkimustekniikkana mahdollistaa ilmiön historiallisen kehityksen kuvaamisen ja ajantasaisen tiedon esiin nostamisen, mutta se ei kuitenkaan tarjoa suoraan analyttistä tulosta. (Salminen, 2011, s. 7) Tavoitteena on herättää ajatuksia ja keskustelua sekä tutkimusaiheita ja kohteita. Opinnäytetyö tarjoaa sisarusväkivallasta kokonaiskuvaa rakentavan katsauksen.

Kirjallisuuskatsaus kulkee vaiheittain. Ensimmäisenä vaiheena on tutkimuskysymyksen muodostaminen ja tutkimusongelman määrittäminen. Tutkimuskysymys ja -ongelma antavat suuntaviivan tutkimuksen tekemiselle. Toisena vaiheena on aineiston hakeminen ja kriittinen arviointi, rajataan epäolennainen pois. Liian laeva tai liian suppea tutkimuskysymys voivat merkittävästi vaikuttaa laadukkaaseen aineiston käsittelyyn tai vastaavasti luotettavaa aineistoa ei ole riittävästi tutkimuksen onnistumiseksi. Kolmantena vaiheena on kuvailun muodostaminen ja viimeiseksi tuotetun tuloksien tarkasteleminen. (Kangasniemi ym., 2013, ss. 292–294; Salminen, 2011, ss. 6–8)

Haasteena kirjallisuuskatsauksen tekemiseen on tuonut kirjallisuuskatsauksen yksipuolisuuden vältteleminen ja sattumanvaraisuus sekä omien mielipiteiden ja näkemysten erillään pitäminen. Kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksen muodostamiseen ja seuraamiseen on liittynyt eettiset kysymykset ja tutkimusetiikan noudattaminen kirjallisuuskatsauksen tekemisessä. Kirjallisuuskatsausta tehdessä kyseenalaistettiin jo olemassa olevaa tietoa sekä nostettiin esiin tulleita kysymyksiä ja yritetty huomioida mahdollisia ristiriitoja sekä puutteita (Kangasniemi ym., 2013, ss. 292–294). Omia ennako-oletuksia ilmiöön liittyen olivat esimerkiksi, mitkä tekijät lisäävät tai useimmiten ovat syynä väkivaltaiselle käyttäytymiselle, onko tekijä usein poikapuolinen vai tyttö. Lisäksi ennako-oletuksena oli, että väkivallan vaikutukset olisivat selkeämmin havaittavissa. Aineistomateriaalia on kuitenkin pyritty analysoimaan puolueettomasta näkökulmasta, jotta ennako-oletukset eivät vaikuttaisi aineistossa tiettyihin näkökulmiin jättäen olennaista tietoa vähemmälle huomiolle. Ennako-oletuksien esiin nostaminen on tärkeää, koska niiden tiedostaminen auttaa kyseenalaistamaan valitun lähdemateriaalin ja lisäämään laajanäköisyyttä (Kallio, 2006, s. 26–27).

3.3 Tutkimusaineisto ja analyysi

Kansainvälisten tutkimusten mukaan perheväkivallan yleisimmistä ja vähiten tutkituista muodoista on sisarusväkivalta. Aiheesta löytyy vain vähän suomalaisia tutkimuksia ja tietoa, vaikka sisarusten välistä väkivaltaa esiintyy eri muodoissa, kuten fyysisenä, henkisenä ja seksuaalisena väkivaltana. (Ellonen ym. 2008, ss. 48–49; 2014, s. 43)

Tämän tutkielman aineistoa ja pääasiallisia lähteitä olen hakenut ilmiötä käsittelevien tutkimusten lähdeluetteloista sekä tietokannoista eri hakusanoilla. Tutkimusaineistona on hyödynnetty suomalaisia ja kansainvälisiä tutkimuksia, kirjallisuutta, tieteellisiä artikkeleita ja lainsäädäntöä. Aineistoa on haettu hyödyntäen eri hakupalveluja, kuten Google, Google

Scholar, PubMed, Researchgate ja HAMK Finna. Aineiston etsintään on myös hyödynnetty BookBeat-lukuaikapalvelua. Hakusanoina olen käyttänyt esimerkiksi ”sisarusten välinen väkivalta”, ”perheväkivalta”, ”riskitekijät”, ”suojaavia tekijöitä”, ”sibling ”violence”, ”hidden”, ”abuse”, ”aggression”, ”incest”, ”physical”, ”mental” koska ne ovat keskeisimmät termit ja käsitteet tutkimukseni kannalta. Lähteitä on pyritty rajaamaan tutkimuskysymyksen kannalta oleellisiin tutkimuksiin ja artikkeleihin. Aineiston laatua tukee luotettavien lähteiden tieteelliset, pääasiassa vertaisarvioidut artikkelit. Väkivalta on ilmiönä laaja, joten aineistoa ei ole rajattu tietyn tiedekunnan artikkeleihin tai tutkimuksiin. Aineiston rajaamiseen on vaikuttanut artikkelien ja tutkimusten kieli, kriteerinä on ollut suomen- tai englanninkielisyys. Aineistoksi valikoitui opinnäytetöitä, pro -gradu -tutkielmia, maisteritutkielmia sekä tutkimuksia. Katsaukseen mukaan otetut tutkimukset vaikuttivat huolella tehdyiltä ja tieteellisen käytännön mukaisilta. Aineistoksi valikoituneet käsittelevät sisarusväkivaltaa, väkivaltaa tai perhesuhteita. Aineisto on luettu läpi, jonka jälkeen sieltä asiat, jotka katsoin oleelliseksi tutkimusongelmien ratkaisuun. Aineistosta karsittiin pois kaikki artikkelit, joista ei ollut mahdollista saada tekstiä kokonaan sekä ne, jotka eivät perustuneet tieteelliseen tutkimukseen. Vertasin eri tutkimustuloksia keskenään ja keräsin niistä kokonaisuuden, selkeästi ilmoittaen, mitä lähteitä mihinkin johtopäätökseen oli käytetty.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston analysoimiseen voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten sisällönanalyysilla, kvantitatiivisen tai kvalitatiivisen tutkimuksen analyysimenetelmiä. Tässä opinnäytetyössä on käytetty sisällönanalyysia analysointiin, koska sen avulla voidaan tarkastella ja analysoida puheita, kirjoitettuja tekstejä, yhtäläisyyksien ja erojen etsimiseen sekä tutkimuksien tiivistämiseen. Sisällönanalyysin avulla olemassa oleva sisältö voidaan erotella ja käsitellä määrällisen ja tilastollisen analyysin avulla. Analyysin tavoitteena on tarkastella aineistoa, analysoida olemassa olevan tiedon heikkouksia ja vahvuuksia sekä nostaa esille uusia johtopäätöksiä. Sen tulisi tarjota enemmän kuin vain tekstiä alkuperäismuodossa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 74)

Tämän opinnäytetyön aineiston analysointi on tehty perehtymällä ensin valittuun suomalaiseen aineistoon hakemalla vastauksia valittuihin tutkimuskysymyksiin. Pääasiallista aineistoa silmäilemällä erottui toistuvia avainsanoja, jotka olivat relevantteja tutkimuksen kannalta. Avainsanoja hyödyntäen tutkimusten hakeminen tapahtui sanoja ja sanayhdistelmiä kokeilemalla suomen ja englannin kielellä. Analyysi toteutettiin perehtymällä pääasiallisiin aineistoihin ja keräämällä toistuvia käsitteitä, teemoja ja tuloksia. Aineisto jaoteltiin: uhri, tekijä, perhe sekä väkivalta. Seuraavaksi nimesin alaluokat näille, jotka olivat kokemukset ja seuraukset, väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät sekä perheen

merkitys positiivisessa sekä negatiivisessa valossa. Pidän luokittelua tärkeänä, koska se auttoi pitämään aineiston oleellisena tutkimuksen kannalta.

3.4 Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys

Opinnäytetyön tekemistä ohjaa Suomessa kaikilla tieteenaloilla yleiset eettiset periaatteet. Eettisten periaatteiden mukaan eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus ja tulosten uskottavuus edellyttää, että tutkimus on toteutettu hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat; luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunotto. Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttavat tutkimuskysymyksen ja valitun kirjallisuuden perustelevuus, kuvailun argumentoinnin vakuuttavuus sekä työn johdonmukaisuus (Kangasniemi ym. 2013, s. 292). Opinnäytetyön luotettavuus varmistettiin ottamalla huomioon tieteellisen toiminnan laatu suunnittelussa, menetelmissä sekä analysoinnissa. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, että aikaisempaa kokemusta kirjallisuuskatsauksesta tutkimusmenetelmänä ei ole. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuitenkin arvioida tutkimusaineiston hankinnan, analysoinnin sekä arvioinnin perusteella. Lähdeaineistoa käytiin kriittisesti läpi, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyö tehtiin arvostaen aikaisempien tutkimusten tekijöitä, puolueettomasti sekä ottaen vastuuta tutkimuksen ideasta, toteuttamisesta sekä lopputuloksesta. Tutkimuksen tekemisessä on pitäydytty eettisten periaatteiden rehellisyydessä, huolellisuudessa ja tarkkuudessa. Tiedonhakua ja tutkimukseen liittyviä arviointimetoja on arvioitu eettisesti kestävästi ja tutkimuksen kriteerien mukaisesti (TENK, 2023). Eettisenä kysymyksenä nousee tutkimuskysymyksen muotoilu ja tutkimusetiikan noudattaminen opinnäytetyön eri vaiheissa

Agenda 2023 on Suomessa kestävä kehityksen toimikunnan valmisteltu suunnitelma, jonka tehtävänä on tuoda esille, millä toimilla suomalainen yhteiskunta saavuttaa kestävä kehityksen toimintaohjelman tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Osa väestöstä jää ulkopuolelle myönteisestä kehityksestä, erityisesti vähävaraisiin kohdistuu köyhyys- ja syrjäytymisriski. Naisten kokema ja läheissuhteissa tapahtuva väkivalta ovat ongelmia, ja Suomi on yksi Euroopan naisille vaarallisimmista maista. Erilaiset väestöryhmät kohtaavat syrjintää ja viharikoksia. Siksi terveyden, hyvinvoinnin, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen ovat Suomelle haasteellisia tavoitteita. (Valtioneuvoston kanslia, 2022, ss. 30–31)

Agenda 2023 toimikunta on asettanut tavoitteeksi kohdentaa resurssit yhdenvertaisuusperiaatteiden mukaisesti ongelmien, sairauksien ja hyvinvoinnin sekä

terveyttä edistäviin palveluihin. Näillä toimenpiteillä pyritään vähentämään eriarvoisuutta ja ne ovat kaikkien saavutettavissa. Väkivallan vähentämiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi väestöryhmän väliset terveyserot tulisi pienentää. Kaikkiin väestö- ja ikäryhmiin tulisi taata asianmukainen hyvinvointi ja palvelut. Ihmisten henkinen- ja fyysinen hyvinvointi lisää heidän opiskelu-, työ- ja toimintakykyä ja he voivat aktiivisemmin vaikuttaa omaan elämään. (Valtioneuvoston kanslia, 2022, ss. 30–31) Keskeisiä muutoksia osallistumisen näkökulmasta nivoutuu perusoikeuksien toteutumiseen, köyhyyden vähentämiseen, kohtuuhintaiseen ja hyvinvointia myötävaikuttavaan asumiseen sekä osallistumisen edistämiseen. Kohdennetuilla palveluilla ja kaikille saatavilla olevilla yhteispalveluilla, jotka on suunniteltu sopiviksi eri väestöryhmille, voidaan vähentää eriarvoisuutta ja samalla huomioida hyvinvoinnin tai terveyden vaikeuksista kärsivät. Eriarvoisuuden vähentäminen, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja köyhyyden vähentäminen luovat perustan hyvälle arjen turvallisuudelle. Hyvinvointia ja terveyttä tulisi tukea ja vahvistaa laajasti kaikissa toiminnoissa ja palveluissa. (Valtioneuvoston kanslia, 2022, ss. 30–31)

4 Tulokset

Väkivallan tunnistamista haastaa rajanveto normaalin nahistelun ja väkivallan välille. Sisarusten välisellä väkivallalla on kauaskantoisia seurauksia: samanlaisia kuin muissakin lähisuhdeväkivallassa koetussa väkivallassa. Vahingollisuutta voi verrata vanhemman kohdistamaan väkivaltaan lasta kohtaan, koska tekijä on merkittävän läheinen ja se on samalla laiminlyöntiä vanhemman kohdalta, jos ei tilanteisiin puutu asianmukaisesti (Tyyskä, 2018, s. 138).

Tutkimuskysymyksien avulla aineistosta nousi kolme teemaa: väkivallan seuraukset, riskitekijät sekä suojaavat tekijät sisarusväkivallalle. Ensimmäisessä luvussa käsitellään väkivallan seurauksiin vaikuttavia tekijöitä, minkä jälkeen esitetään väkivallan seurauksia sekä mitkä tekijät voivat osaltaan vaikuttaa negatiivisesti suoran väkivallan lisäksi. Toisessa luvussa käsitellään riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä.

4.1 Väkivallan seurauksiin vaikuttavia tekijöitä

Aiempaan tutkimusnäyttöön perustuen lapsen varhais- ja keskilapsuus sekä nuoruus ovat kriittisiä herkkyykskausia väkivallan vaikutuksille. Lapsuusiässä koettu väkivalta voi muuttaa keskushermoston rakennetta ja toimintaa, jopa pysyvästi. (Joki-Erkkilä ym., 2019, ss. 388–389) Seuraukset ovat yksilöllisiä, ja niihin vaikuttavat väkivallan laatu ja määrä, uhrin ikä,

ympäristö sekä suojaavat tekijät ja riskitekijät. Mitä enemmän väkivaltaisia tekoja tapahtuu ja mitä useampaa muotoa käytetään, sen haitallisempaa se on. (Finkelhor ym., 2006, s. 1415) Väkivallan haitallisuuteen vaikuttavat myös tekojen arvaamattomuus, sisarusten voimaerot, vahingonteon tarkoitus ja kesto. Myös esineen tai aseiden käyttäminen väkivaltaisissa tilanteissa tekee siitä vahingollisempaa. Väkivallan kokijoiden resilienssi eli pärjäävyys ja joustavuus asioiden kokemiseen vaihtelevat, minkä vuoksi väkivallasta johtuva oirehdinta ja selviytyminen ovat yksilökohtaisia, taustalla voi olla erilaisia suojaavia- ja riskitekijöitä. Resilienssiin ja sen kehittymiseen vaikuttavat ympäristö, persoonallisuuden piirteet, tukiverkostot ja oppimiskokemukset. Kaikilla lapsilla on luonnostaan jonkin verran joustavuutta ja he kykenevät ymmärtämään sekä käsittelemään asioita, kuitenkin jatkuva väkivalta heikentää tätä. (Hintsala, 2020, s. 17; Beckett, 2003, s. 76). Resilienssi viittaa henkilön kykyyn sopeutua selviytyä ja joustaa vastoinkäymisistä, stressistä tai vaikeista elämäntilanteista. Se kuvaa kykyä selviytyä erilaisista elämän vastoinkäymisistä ilman pysyviä vaurioita tai pitkäaikaista haittaa. (Koirikivi & Benjamin, 2020) Resilienssiä pidetään kykynä, jonka avulla voi selviytyä esimerkiksi lapsuudessa koetuista ikävistä tapahtumista tai väkivallasta (Vuorio, 2020, s. 18).

Riitely, nahistelut, kilpailu ja rajojen kokeileminen ovat normaaleita kaikissa perheissä. Ne voivat kuitenkin kärjistyä, jos lapsille ei opeteta keinoja konfliktien ratkaisemista ja neuvottelutaitoja (MLL, 2023b). Sisaruksen ollessa vastuussa nuoremmista on yleinen tilanne, jossa syntyy konflikteja. Vastuussa oleva ei välttämättä osaa noudattaa asianmukaista kurinalaisuutta ja voi mallintaa vanhempien voimakeinoja eri tilanteissa, minkä seurauksena nuorempi sisarus saattaa reagoida tavalla, jolla pyrkii vastustamaan vanhemman sisaruksen valtaa. (Caffaro, 2008, ss. 36–37).

Väkivalta kokemukset jäävät usein uhrin, tekijän ja vanhempien tietoon, vain pieni osa päätyy viranomaisten tietoon. Väkivallasta kerrottaessa siitä usein puhutaan ystäville tai perheenjäsenelle, etenkin äidille (Fagerlund ym. 2014). Kuitenkaan aina vanhemmille kertominen ei tuo toivottua tulosta. Vanhemmat saattavat syyllistää uhria: ”Teit varmasti jotain ansaitaksesi sen”, he eivät puutu asiaan tai he suuttuvat ja rankaisevat tekijää ja uhria. Se voi johtavaa siihen, että uhri ei tulevaisuudessa kerro väkivallasta, ja sisarusten välinen väkivallan kierre saa jatkua. Jos kotona tapahtuva väkivalta hiljaa hyväksytään, voi se vaikuttaa väkivallan uhrin omanarvontuntoon pysyvästi. (Mieli, 2023) Vanhempien reagoimattomuus ja välinpitämättömyys konfliktitilanteisiin tai lapsen kertoessa väkivaltaisista tilanteista voivat olla emotionaalisesti haitallisia. Väkivallasta ja turvattomuuden tunteesta tulee siedettävä osa elämää, ja niiden seurauksena uhri voi kokea vihaa sisarusta, perhettä ja ympäröivää maailmaa kohtaan. Uhrin voi olla hankala ymmärtää,

että vanhemmat eivät puutu väkivaltaan. Voi tulla kokemus, että hänestä ei välitetä, ja tämä kokemuksena voi vastata henkistä väkivaltaa. (Baker ym. n.d.; Pitkänen, 2016, s. 45; Hintsala, 2020, ss. 18–19) Uhri ei välttämättä enää hae suojaa ja lohdutusta vanhemmilta, koska hänen voi olla vaikea luottaa. Väkivallan uhan alla eläessä uhri voi ottaa itsesuojeluna etäisyyttä muuhun perheeseen, paeta omiin ajatuksiin ja osassa tilanteista hän saattaa pyrkiä pitämään väkivaltainen sisarus lähellä siinä toivossa, että suhteesta sisareen tulee vielä väkivallaton ja normaali (Rypi & Burcar Alm, 2023, ss. 9–12).

4.2 Väkivallan seurauksia

Harmiton nahistelu voi olla tai muuttua väkivallaksi, joka voi aiheuttaa monenlaisia psykososiaalisia, emotionaalisia ja fyysisiä seurauksia ja niihin liittyy myös traumaattisten oireiden ilmenemistä ja kehittymistä (Viksten, 2022, s. 3). Väkivallalle altistuminen voi saada aikaan välittömiä emotionaalisia ja psyykkisiä oireita sekä synnyttää erilaisia tunnetiloja, kuten häpeää, vihaa, pelkoa ja syyllisyyttä. Uhri voi kokea ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja tarvetta vetäytyä, tapahtuneet voivat myös vaikuttaa itsetuntoon negatiivisesti. Heikko itsetunto voi vaikuttaa haitallisesti myös lapsen minäkuvaan ja hän voi kokea, ettei ole missään hyvä, jonka seurauksena oppiminen voi vaikeutua. (MLL, n.d.) Sisarusväkivalta voi muovata uhrin persoonaa ja käyttäytymisen piirteitä, ja hän voi tuntea tarvetta vältellä tekijää tai säädellä omaa olemusta ja ulosantia. Nämä voivat esiintyä muiden miellyttämisenä tai sosiaalisesti eristäytymisenä. (Siekinen & Tuikkanen, 2015, s. 34; Beckett, 2003, s. 77) Näiden lisäksi väkivalta voi vaikuttaa tasapainoiseen kehitykseen sekä altistaa käytösongelmille. Käytösongelmat voivat esiintyä oikean ja väärän ymmärtämisen haasteena sekä vaikeutena hillitä omia tunteita, joka voi näkyä esimerkiksi aggressiivisuutena. (MLL, 2023a; Pitkänen, 2016, ss. 44–45; Mackey ym. 2010, ss. 964–965) Väkivalta voi herättää monenlaisia tunteita, kostonhalua, avuttomuutta ja fyysisiä oireita, kuten univaikeuksia ja päänsärkyä. Pelkästään oireiden perusteella on vaikea tunnistaa taustalla olevaa syytä, joten lapsen tilannetta tulee tarkastella useasta eri näkökulmasta. Vakava ja pitkäaikainen väkivallalle altistuminen voi pakottaa uhrin turvautumaan suojautumiskeinoihin, ja hän voi joutua turvautumaan puolustusmekanismien käyttämiseen. Kieltäminen, henkinen turtumineen, dissosiaatiot sekä persoonallisuuden ongelmat määrittelevät traumaattisia häiriöitä. Uhri saattaa käyttää psykologista pakenemista keinona suojautua väkivallalta, jos se ei fyysisesti ole mahdollista. Vaikka dissosiaatiolla on tarkoitus suojella minua, niin toistuessaan se voi jumittaa kehitystä ja vaikeuttaa uhrin yritystä ymmärtää ympäröivää maailmaa ja luoda turvallisuuden tunnetta. (Lepistö, 2010, s. 28)

Lapsuudessa opitut käyttäytymismallit, väkivallan uhriksi joutuminen ja turvattomuuden tunne vaikuttavat myös aikuisuudessa monella eri elämän osa-alueella. Haasteena voivat olla tasapainoisten sosiaalisten suhteiden luominen, lisääntynyt yksinäisyyden tunne sekä itsesyytökset. Aiemmat väkivallan kokemukset lähisuhteissa voivat olla perusta ja tottumus myös myöhemmille vertaissuhteille, he ajautuvat muita herkemmin väkivaltaiseen parisuhteeseen sekä ovat alttiimpia itse käyttämään väkivaltaa. (Caffaro, 2008; Vehmasaho, 2023, s. 9) Lapsuuden väkivallan kokemukset heijastuvat myös terveyskäyttäytymiseen, terveydentilaan ja sairauksiin. Seurauksena on myös riski haitallisten riippuvuuksien syntymiseen sekä oman terveyden kokonaisvaltainen laiminlyöminenriski kasvaa. Sisarusväkivallan kokijat turvautuvat erilaisiin keinoihin selviytyäkseen väkivallan kokemuksista ja vaikeista elämäntilanteista. Väkivaltaisten tilanteiden pitäminen pois mielestä voi auttaa suojatumaan kokemusten uudelleen käsittelyltä ja se voi auttaa pysymään emotionaalisesti vakaana. Vaikka tapahtumat ovat saattaneet häipyä muistista, tunnekokemus tapahtumista yleensä säilyy. (Meyers, 2016, ss. 151–152)

4.3 Riskitekijöitä

Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa on käsitelty sisarusväkivaltaa eri teoreettisista näkökulmista, joiden perusteella on tunnistettu erilaisia väkivaltaan vaikuttavia tekijöitä. Sisarusväkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen kannalta mahdolliset riskitekijät on tärkeää hahmottaa. Väkivalta ja väkivaltakäyttäytyminen ei ole yksiselitteistä, siihen vaikuttavat yksilölliset, yhteisölliset, kulttuuriset sekä yhteiskunnalliset ilmiöt ja asiat. Kuten aikaisemmat tutkimukset tuovat ilmi, että aiemmin koetut väkivaltakokemukset lisäävät riskiä väkivaltakokemuksille tulevaisuudessa. (Huovinen, 2022, s. 42; Korpilahti ym. 2019, s. 33; Lehtimäki, 2008, s. 10; Nupponen & Rönkkö, 2023, s. 5; Sharratt, ym., 2022, s. 1156)

Perheessä tapahtuvaan väkivaltaan on useita riskitekijöitä. Aiempien tutkimusten mukaan perhekoolla ja sisarusten ikäerolla on havaittu olevan yhteyttä sisarusväkivallan esiintyvyyteen (Connolly, 2020). Lasten keskuudessa fyysistä väkivaltaa on havaittu olevan yleisimmillään ennen murrosikää ja pienen ikäeron olevan myötävaikuttava tekijä. Väkivallan muoto ja siitä aiheutuneet vammat myös muuttuvat vakavammaksi, mitä vanhemmista sisaruksista on kyse. (Huovinen, 2022, ss. 9–10)

Evoluutioteorian näkökulmasta on väitetty, että kilpaileminen aineellisista hyödykkeistä ja vanhempien huomiosta on luonnostaan syntynyt sisaruksille (Sharratt, 2022, s. 1157). Sisarussuhteissa, joissa esiintyy paljon kilpailua konflikteja ja vihamielisyyttä näyttävät

aikaisempien tutkimusten perusteella altistavan enemmän sisarusten väliselle väkivallalle. Konflikteja voivat aiheuttaa esimerkiksi materiaaliset ja emotionaaliset tarpeet, etenkin jos vanhemmat eivät pysty niitä tasapuolisesti tai ollenkaan tyydyttämään (Huovinen, 2022, ss. 9–10; Baker ym., n.d.). Lapsella voi olla yksilöllisiä haasteita, jotka voivat lisätä riskiä väkivallan käyttämiselle. Näitä haasteita voivat olla esimerkiksi käytösongelmat, huono kielellinen lahjakkuus ja synnytyksessä tapahtuneet komplikaatiot, kuten keskosuus ja vammaisuus. Lapsen aggressiivisuuteen voivat myös vaikuttaa mielialahäiriöt, turhautuminen, impulsiivisuus ja traumat. Impulsiiviseen väkivaltaisuuteen on yhteydessä lapsuudessa koettu tai nähty vakava ja pitkäaikainen kaltoinkohtelu. (Sharratt ym., 2022, ss. 1155–1156) On tuotu esille, että runsas väkivaltaviihteen katsominen, pelien pelaaminen ja väkivaltaisen käyttäytymisen todistaminen ovat yhteydessä empatiakyvyn vähäisyyteen, sosiaalisten kontaktien vähenemiseen sekä kynnys väkivaltaiseen käyttäytymiseen laskee (Sinkkonen, 2012, 3:54–3:56).

Perheen taloudellisella tilanteella ja stressillä on havaittu olevan yhteys väkivallan käyttämiseen perheessä. Ensimmäisenä ehkä ajattelisi heikon talouden olevan ensisijainen riski, mutta joidenkin tutkimusten mukaan sisarusten välinen aggressio on yleisempää keski- ja korkeamman tulotason perheissä, eli kyse on nimenomaan stressistä riskitekijänä. (Huovinen, 2022, ss. 42–43) Wolken ym. (2015) tutkimus osoittaa, että perheen sisäinen väkivallan määrä on suurempi niissä perheissä, joissa on matala sosioekonominen asema kuin korkean sosioekonomisen perheissä. Muita perheen sisäisiä riskitekijöitä ovat päihteiden riskikäyttö, mielenterveysongelmat, avunpuute vanhemmuuteen koskeviin ongelmiin, vanhempien tunnekylmyys, aiemmat väkivallan kokemukset ja emotionaalinen kypsymättömyys ovat myös merkittäviä riskitekijöitä (Korpilahti ym., 2019, s. 36). Sisarusten välinen väkivalta voi lisätä vanhempien stressiä ja siitä voi seurata kuritusta. Väkivallan kierre voi siis olla valmiina. Perheessä, jossa väkivaltaa tapahtuu, saattaa lapsi oppia virheellisen tavan ratkaista konflikteja, mikä puolestaan voi lisätä sisarusten välistä väkivaltaa. (Koskelo & Laakso, 2020, s. 17) Yksittäinen riskitekijä tai vahingollinen lapsuuden kokemus harvemmin vaikuttaa haitallisesti lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen, mutta useiden riskitekijöiden kasaantuminen ja pitkäaikainen turvattomuus voi merkittävästi lisätä riskiä joutua myöhemmin väkivallan uhriksi tai tekijäksi.

On tärkeää tunnistaa ja käsitellä riskitekijöitä asianmukaisesti, jotta sisarusväkivaltaa voidaan ennaltaehkäistä. Perheiden tukeminen ja tarvittaessa ammattiavun tarjoaminen voi auttaa luomaan turvallista ympäristöä. Lisäksi lasten ja nuorten keskinäisten konfliktien ratkaisemiseen tulee panostaa, opettaen erimielisyyksien ja tunteiden käsittelyä.

Yhteiskunnan tulee tarjota riittävästi resursseja perheille, jotka tarvitsevat apua ja tukea erilaisissa elämäntilanteissa.

4.4 Suojaavia tekijöitä

Tutkimuksissa on tunnistettu monia erilaisia suojaavia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa sisarusväkivallan esiintymiseen ja sen vaikutuksiin lapsen kehitykseen. Yksi merkittävä suojaava tekijä on yhteisöllisyyden kokemus ja yhteenkuuluvuuden tunne koulu yhteisössä ja harrastuksissa. Lapsen kokiessa kuuluvansa osaksi yhteisöä on havaittu, että sisarusten väliseen väkivaltaan ei yhtä todennäköisesti liity aggressiivista käyttäytymistä vertaisryhmässä tai koulussa. Tämä johtuu siitä, että lapsen saama tuki ja hyväksyntä voivat toimia vastapainona negatiivisille vaikutuksille, joita sisarusväkivalta aiheuttaa. (Huovinen, 2022, s. 23) Positiivisilla suhteilla on korjaavia kokemuksia, niillä on vaikutusta identiteetin muokkaamisessa ja itsetunnon lisäämisessä. Hyvien ihmissuhdetaitojen avulla lapsi voi muodostaa terveitä ja vakaita ihmissuhteita, jotka voivat tarjota turvaa, tukea ja mahdollisesti vertaistukea. Kyky puolustaa muita ja osoittaa ystävällisyyttä voivat edistää lapsen sosiaalista hyvinvointia ja auttaa häntä tuntemaan itsensä arvostetuksi ja turvallisiksi ympäristössä. (Tyyskä, 2018, s. 53) Väkivallan uhria helpottaa, jos ymmärtää, miksi sisar käyttäytyy väkivaltaisesti. Vaikeus käsittää väkivaltaa käyttävän sisaruksen toimintaa synnyttää epätoivoa, ahdistusta ja voimakkuutta. Ymmärtämättömyys voi saada väkivallan kohteeksi joutuneen uskomaan, että hän ei ole suojelemisen arvoinen ja että väkivalta on oikeutettua. (Meyers, 2014, ss. 660–666.) Lapsuudessa sisarusten tunteiden havainnointi ja sisarusten tarpeisiin sopeutuminen antavat lapsille tunteen hallinnasta, joka mahdollistaa valmistautumisen ja suojautumisen sisarusväkivaltaa vastaan ennakkoon.

Näiden suojaavien tekijöiden lisäksi on tärkeää huomioida vanhempien rooli väkivallan ennaltaehkäisemisessä ja tukemisessa. Kiintymyssuhdeteorian mukaan varhainen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä antaa lapselle malleja sosiaalisesta kanssakäymisestä, joilla on vaikutusta lapsen ymmärrykseen, odotuksiin, tunne-elämään sekä käyttäytymiseen muita kohtaan (Sinkkonen, 2012, 3:52; Korpilahti ym., 2019). Suojamekanismina sisarusväkivaltaa vastaan ja terveiden ihmissuhteiden muodostumisen taustalla ajatellaan olevan mahdollisesti positiivinen ja lämmin vanhemmuus (Wolke ym., 2015, s. 4). Epäjohdonmukainen ja lapsen tarpeisiin vastaamaton vanhemmuus voi puolestaan riskeerata terveiden vuorovaikutusmallien syntymisen. Vanhempien kannustus, huolenpito ja emotionaalinen tuki lapsen elämässä ovat keskeisiä tekijöitä, jotka voivat auttaa lasta selviytymään väkivallasta ja sen seurauksista. (Yli-Kivistö, 2020, s. 33) Vanhempien

tarjoama tuki ja turva sekä oikeanaikainen puuttuminen väkivaltaan voivat olla niin vahvaa ja vaikuttavaa, että ne voivat estää väkivallan jatkuvuuden ja suojata lapsen mielenterveyttä. Lapsikeskeisen kasvatuksen, tuen ja ohjauksen avulla lapsi voi kehittää vahvan itsetunnon ja hyvät sosiaaliset taidot, jotka lisäävät lapsen resilienssiä. Lisäksi positiivinen isäsuhde ja äidin antama tuki ovat havaittu vahvistavan lapsen mielenterveyttä ja suojaavan häntä sisarusväkivallan haitallisilta vaikutuksilta. (Tyyskä, 2018, s. 53) Fyysinen rankaisemisen nollatoleranssi on yksi suojaavista tekijöistä, joka voi estää väkivallan leviämistä perheen sisällä. Kun vanhemmat asettavat selkeät rajat ja käyttävät muita kasvatukseen kuin fyysisistä kuritusta, lapsi oppii ratkaisemaan konflikteja väkivallattomin keinoin ja kehittää terveitä ongelmanratkaisutaitoja. (Meyers, 2014, ss. 660–666; Qi Gan & So-kum Tang, 2020)

On tärkeää huomioida myös väkivallan tekijän tukeminen ja auttaminen. Väkivallan tekijän tukeminen voi auttaa ehkäisemään uusia väkivallan tekoja ja edistää heidän sosiaalista ja tunne-elämän kehitystään. Nämä voivat sisältää esimerkiksi terapiaa, tukiryhmiä ja muita interventioita, jotka voivat auttaa väkivallan tekijää tunnistamaan ja käsittelemään väkivaltaan liittyviä ongelmia. Tekijän auttamisella voi olla merkittävä vaikutus ylisukupolvisten ketjujen katkaisemisessa. Väkivaltaiset käyttäytymismallit periytyvät helposti, jos apua ei ole tarjolla kaikille osapuolille. (STT, 2023)

Yhteenvetona voidaan todeta, että sisarusväkivallan ehkäisemiseksi ja sen vaikutusten minimoimiseksi on tärkeää tunnistaa ja tukea erilaisia suojaavia tekijöitä lapsen elämässä. Näihin tekijöihin kuuluvat muun muassa yhteisöllisyyden kokemus, lapsikeskeinen kasvatusta, sosiaalinen käyttäytyminen vanhempien tuki ja väkivallan tekijöiden auttaminen. Näiden tekijöiden huomioiminen ja vahvistaminen voivat auttaa luomaan turvallisen ja terveen ympäristön, jossa voi kasvaa ja kehittyä tasapainoiseksi aikuiseksi.

5 Johtopäätökset

Sisarusten välinen väkivalta on jäänyt pitkään perheväkivallan tunnistamattomaksi muodoksi vailla ansaitsemaansa huomiota sekä yhteiskunnan että tutkimuksen näkökulmasta. Ilmiön vähäinen tutkiminen johtuu osaltaan siitä, että sitä on pidetty normaalina osana perheen elämää. Sisarusväkivallan tunnistaminen on haastavaa vanhemmille ja ammattilaisille, siihen vaikuttavat monet tekijät. Väkivalta ei välttämättä näy vanhemmille tai ulkopuolisille, niistä ei välttämättä uskalleta kertoa. Uhri voi pelätä rankaisua tai sitä, että häntä ei oteta vakavasti. Tämä voi johtaa siihen, että väkivalta jatkuu pitkään ja vaikutukset ovat vakavampia. (Rypi & Burcar Alm, 2023, ss. 9–12; Fagerlund ym. 2014). Yksilön hyvinvoinnin

ja perhedynamiikan parantamiseksi tulisi ymmärtää sisarusväkivallan eri ulottuvuuksia sekä miten kulttuuriset sekä sosioekonomiset tekijät vaikuttavat sen esiintyvyyteen. Ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen vaatii syvempää tietoa väkivallan eri muodoista, niiden vaikutuksista sekä ymmärrystä sisaruudesta ja perhesuhteista. Väkivallan tunnistamisella ja oikea aikaisella reagoimisella on merkittäviä vaikutuksia sen jatkuvuuteen ja vahingoittavuuteen. (Ensi- ja turvakotien liitto, 2014; STT, 2023; Viksten, 2020, s. 38; Eeva, 2018, ss. 6–7)

Usein väkivallan ajatellaan olevan seurausta raivosta ja kokeilusta, mutta taustalla voi olla monia muita tekijöitä, kuten vallan ja kontrollin tarve tai halu ratkaista konfliktit omaksi eduksi. On tärkeää, että väkivaltaa ei mielletä vain fyysisenä väkivaltana. Väkivaltaa voi esiintyä myös nöyryyttämisenä, omaisuuden tuhoamisena, kosketteluna tai nimittelynä. Kaikilla väkivallan muodoilla on seurauksia, kuten psyykkisiä tai fyysisiä, jotka vaikuttavat uhriin myös aikuisuudessa. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.; Joki-Erkkilä ym., 2019, ss. 388–389) Väkivallan kokeminen lapsuudessa voi altistaa uhrin väkivallalle myös myöhemmin elämässä, joka korostaa varhaisen puuttumisen tärkeyttä, jotta väkivalta ei jatkuisi sukupolvelta toiselle (Caffaro, 2008; Vehmasaho, 2023, s. 9). Suojaavina tekijöinä voi esiin nostaa positiiviset perhesuhteet, väkivallaton ympäristö, lapsen resilienssi, sosiaaliset piirit kodin ulkopuolella sekä mielekäs tekeminen. Näiden huomioiminen ja vahvistaminen voivat tarjota mahdollisuuden tasapainoiseen ja turvalliseen lapsuuteen sekä väkivallan seurauksiin.

Sisarusten välinen väkivalta sijoittuu pääasiassa kotiin. Jos vanhemmat eivät tunnista tai puutu väkivaltaisiin tilanteisiin, voi väkivallan käyttö pitkittyä ja muotoutua osaksi arkea. Lapsen kasvu ympäristön tulisi olla turvallinen ja väkivallaton, koska suurin osa lapsen kasvusta ja kehityksestä tapahtuu kotona (Korpilahti ym. 2019, s. 16). Tässä korostuu vanhempien velvollisuus lempeään ja johdonmukaiseen kasvatukseen sekä sisarusten välisien ongelmakohtien havaitsemiseen ja niiden ratkaisemiseen. Väkivaltaisiin tilanteisiin puuttumisen haasteina vanhemmilla voivat olla esimerkiksi omien voimavarojen puutteellisuus tai se, että väkivaltatilanteita ei välttämättä tunnisteta, nähdä tai ne eivät tule tietoon. (Siekkinen & Tuikkanen, 2016, ss. 41–42). Ongelmat eivät ole yksiselitteisiä, eivätkä kaikki lasten haasteet ja ongelmat ole vanhemmista johtuvaa. Kotiolosuhteiden tai vanhempien arvosteleminen ja nuhtelevuus voivat aiheuttaa haittaa, eivätkä edesauta ongelmien käsittelemistä ja niiden ratkaisemista. Sisarusten välisen väkivallan vähentämiseksi tulee pyrkiä parantamaan vanhemmuuden taitoja sekä tervettä kommunikaatiota perheenjäsenten välillä. Oikeanlaisten ja oikeanaikaisten palveluiden

tarjoaminen olisi tärkeää, jotta voidaan vähentää ja mahdollisesti estää haitat aikuisuudessa. (Perkins, 2018; ss. Isola ym. 2019, ss. 118–119; Hannola ym. 2013, ss. 23–24).

Yhteenvetona voidaan todeta, että sisarusten välisen väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen vaativat kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja lisätutkimuksia. Ilmiötä tulisi nostaa aktiivisemmin keskusteluihin, medioihin sekä tutkimusaiheeksi. Yhteisön ja yhteiskunnan tuki on välttämätöntä turvallisemman ja väkivallattoman ympäristön luomiseksi.

Jatkotutkimuksen aiheina ehdotan, että sisarusten välisen väkivallan seurauksia, määrää ja laatua selvitettäisiin nuorille ja aikuisille suunnatun kyselyn avulla. Kyselyn avulla tulisi tarkastella sisarus väkivallan uhrien omia kokemuksia ja näkemyksiä ilmiöön liittyen. Sisarusväkivaltaa voisi tutkia myös sisaruuden kautta: mitkä ovat positiivisia ja kannattelevia tekijöitä ja mitkä riskeeraavat vastavuoroisen ja lempeän sisarussuhteen. Sisaret ovat merkittäviä perhesuhteissa, joten heidän keskinäisiä suhteitaan tulisi tarkastella eri näkökulmista.

Lähteet

- Baker, L., Lalonde, D. & Tabibi, J. (2017). Sibling Violence. *Learning Network*, (21). Western Centre for Research & Education on Violence Against Women & Children.
https://gbvlearningnetwork.ca/our-work/issuebased_newsletters/issue-21/Newsletter_Issue_21-Online_1.pdf
- Bass, L., Brent, T., Knudson-Martin, C., Huenergardt, D. (2006) Making Sense as Abuse – Case Studies in Sibling Incest. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 87-109.
https://www.researchgate.net/publication/225368068_Making_Sense_of_Abuse_Case_Studies_in_Sibling_Incest
- Beckett, C. (2003). *Child Protection – An Introduction*. Sage Publications.
- Bildjuschkin K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola R. (2020). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Caffaro, J. (2008). *Sibling Violence*. Clinical update. ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/280939607_Sibling_Violence#fullTextFileContent
- Caffaro, J. (2016). Treating Adult Survivors of Sibling Sexual Abuse – A Relational Strengths-Based Approach. *Journal of Family Violence*, (5), 542-552.
https://www.researchgate.net/publication/308691423_Treating_Adult_Survivors_of_Sibling_Sexual_Abuse_A_Relational_Strengths-Based_Approach
- Connolly, E. (2020). *Further Evaluating the Relationship Between Adverse Childhood Experiences, Antisocial Behavior, and Violent Victimization – A Sibling-Comparison Analysis*. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 18(1), 3-23.
<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1541204019833145>
- Ensi- ja turvakotien liitto. (n.d.). *Tunnista väkivalta*. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#turvakodit1246-a579>
- Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V., Sariola, H. (2008). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset* (Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87).
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291732>
- Elo, S. & Lamberg, K. (2018). *Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella*. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-562-4>
- Essel, S., Rantanen, T. & Rossinen, J. (2020). Väkivaltarikokset. Teoksessa L-K. Åberg (toim.), *Rikoksen uhrin käsikirja* (ss. 49–97). PS-kustannus.

- Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N., Sariola, H. (2013). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013 – Lapsitutkimuksen tuloksia*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 10. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-270-8>
- Finkelhor, D., Turner, H. & Ormrod, R. (2006). Kid's stuff: The nature and impact of peer and sibling violence on younger and older children. *Child Abuse & Neglect*, 30(12), 1401-1421. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17118448/>
- Hannola, E., Honkanen, H. & Korhonen, S. (2013). *Väkivalta sisarussuhteissa – ihana, kamala sisaruus* [opinnäytetyö, Saimaan ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013061314083>
- Hearn, J. (1998). *The Violence of Men – How Men Talk about and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. *The Violences of men*, (ss.15–16). <https://sk.sagepub.com/books/the-violences-of-men>
- Heinola, E. & Kivimäki, E. (2023). *Väkivallan monet muodot* [AMK-opinnäytetyö, Poliisiammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202302072110>
- Hintsala, R. (2020). *Väkivaltainen sisarus* [kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202001271565>
- Huovinen, R. (2022). *Suomalaisten nuorten kokema sisarusväkivalta ja sen yhteys heidän omaan väkivaltakäyttäytymiseensä* [maisterin tutkielma, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202210273747>
- Isola, A.-M. (2019). Osallisuus edistää turvallisuutta ja ehkäisee väkivaltaa. Teoksessa U. Korpilahti, H. Kettunen, E. Nuotio, S. Jokela, V. Nummi & P. Lillsunde (toim.), *Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025* (ss. 113–121). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Joki-Erkkilä, M., Salmivalli, A.-M., Tenhunen, T., Darth, M., Lehbäck, H., Korpilahti, U., Hakulinen, T. (2019). Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset. Teoksessa U. Korpilahti, H. Kettunen, E. Nuotio, S. Jokela, V. Nummi & P. Lillsunde (toim.), *Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025* (ss. 28–49). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Jyläskoski, N. (2023). *Sisarus, lapsi ja väkivallan uhri* [pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto] <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023050340751>
- Järnfors, M. (2023). *Henkisen väkivallan pitkäaikaiset seuraukset* [kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202306166793>

- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0684-1>
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.-M., Pietilä, A.-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus – eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), ss. 291–301.
<https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409>
- Khan, R., & Rogers, P. (2015). The Normalization of Sibling Violence – Does Gender and Personal Experience of Violence Influence Perceptions of Physical Assault Against Siblings? *Journal of Interpersonal Violence*, 30(3), 437-458.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260514535095>
- Koirikivi, P. & Benjamin, S. (2020). *Mitä resilienssi on?* Resilienssi ja väkivaltaistuneet asenteen opetuksessa, Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan koordinoima opetustoimen asiantuntijaverkosto.
<https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/resilienssi-ja-vakivaltaistuneet-asenteet-opetustoimessa/ajankohtaista/mita-resilienssi-on>
- Korpilahti, U. Hakulinen, T. Tupola, S. Kettunen, H. Lillsunde, P. & Aronen, E. (2019). *Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset*. Teoksessa U. Korpilahti, H. Kettunen, E. Nuotio, S. Jokela, V. Nummi & P. Lillsunde (toim.), *Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025* (ss. 28–49). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Koskelo, R. & Laakso, A. (2020). *Lähisuhdeväkivallan syyt ja tekijän motivaatiotekijät avunhakemiseen – Esite lähisuhdeväkivallan työhön* [opinnäytetyö, Savonia ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020051711890>
- Kärkkäinen, M. (2013). *Sisaruuden yhteys lapsen sosiaaliseen rooliin koulussa* [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201308241631>
- Kääriäinen, J. (2008). Johdanto. Teoksessa N. Ellonen, J. Kääriäinen, J., V. Salmi & H. Sariola (toim.), *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta* (ss. 25–31). Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291732>
- Laajasalo, T., Paavilainen, E., Järvilehto, V. & Keiski, P. (2019). Henkinen väkivalta ja laiminlyönti. Teoksessa Korpilahti, U. Kettunen, H. Nuotio, E. Nummi, V.M. & Lillsunde, P. (toim.) *Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin*

- kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025 (ss. 188–195). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27 <https://www.julkari.fi/handle/10024/143989>
- Lampinen, T. (2013). *Sisarusten väliset kiintymyssuhteet* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201305081580>
- Lancer, D. (2020). *Sibling Bullying and Abuse: The Hidden Epidemic. Family Dynamics*. <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/toxic-relationships/202002/sibling-bullying-and-abuse-the-hidden-epidemic>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lattu, E. (2016). *Naisten tekemä väkivalta* (Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1675) [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0138-5>
- Lehtimäki, S. (2008). *Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-18580>
- Mackey, A., Fromuth, M. & Kelly, D. (2010). The Association of Sibling Relationship and Abuse With Later Psychological Adjustment. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(6), 955-968. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19734372/>
- McGowan, H. & Beck, E. (2009). *A Qualitative investigation of middle siblings*. TCJN Journal of student scholarship, XI, 1-8. <https://tinyurl.com/4tk6sfbp>
- Meyers, A. (2014) A call to child welfare: Protect children from sibling abuse. *Qualitative Social Work*, 13(5), 654–670
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1473325014527332>
- Meyers, A. (2016). Trauma and Recovery. *The Family Journal*, 24(2), 147-156.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1066480716628565>
- Mieli. (18.7.2023). *Väkivalta satuttaa*. MIELI Suomen Mielenterveys ry. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/vakivalta/vakivalta-satuttaa/>
- Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M. & Ellonen, N. (2023). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022 – Määrät, piirteet ja niiden muutokset 198–2022*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7158-5>
- MLL. (19.9.2023a). *Väkivalta perheessä*. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vakivalta-perheessa/>
- MLL. (20.11.2023b). *Sisarukset nahistelevat*. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/sisarukset-nahistelevat/>
- MLL. (n.d.) *Tietoa lähisuhdeväkivallasta*. Mannerheimin lastensuojeluliitto.
<https://helsinki.mll.fi/palvelumme/apua-vakivaltaan/tietoa-lahisuhdevakivallasta/>
- Naistenlinja. (n.d.). *Fyysinen väkivalta*. <https://naistenlinja.fi/fyysinen-vakivalta/>

- Naistenlinja. (n.d.-b). Henkinen väkivalta. <https://naistenlinja.fi/henkinen-vakivalta/>
- Naistenlinja. (n.d.-c). Seksuaalinen väkivalta. <https://naistenlinja.fi/seksuaalisuutta-loukkaava-vakivalta/>
- Nupponen, J. & Rönkkö, C. (2023) *Väkivaltakokemusten kasautuminen sekä nuorten avun ja tuen saanti ammattilaiselta*. [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20230845>
- Näsi, M. (2016) *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016*. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0632-2>
- Pitkänen, M. (2016). *Sisarusten välinen väkivalta*. Teoksessa T. Kovanen & M. Pitkänen (toim.), *Rispektii. Näkökulmia nuorten kohtaamaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan*. Ensi- ja turvakotien liitto https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/rispektii_
- Puurunen, T. (2020). Sisarusväkivalta on vaiettu, mutta yllättävän yleinen ilmiö – väitöstutkija. *Yle* <https://yle.fi/a/3-11667515>
- Qi Gan, K. & So-kum Tang, C. (2020). *Sibling Violence and Psychological Adjustment*. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2),
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260520917510>
- Rintoo, M. (2013). *Lapsen altistuminen fyysiselle väkivallalle* [opinnäytetyö, Leppävaaran ammattikorkeakoulu] <http://www.theseus.fi/handle/10024/64528>
- Ruuska, S. (1998). *Keskimmäisen lapsen sisarussuhteet* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1998746551>
- Rypi, A. & Burcar Alm. (2023). Latent sibling violence. *International Review of Victimology* 30(2), 321-335 <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/02697580231197693>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Analyysi ja tulkinta. Teoksessa A. Saaranen-Kauppinen, A. Puusniekka, A. Kuula, R. Rissanen. & I. Karvinen (toim.), *KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja* (ss. 74–122). Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 2009. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2012112210007>
- Salmi, V. (2008). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset*. Teoksessa N. Ellonen, J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291732>
- Salminen, A. (2011). *Mikä on kirjallisuuskatsaus?* Vaasan yliopisto.
https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

- Santahuhta, K. (2022). *Vaiettu ja vaiennettu väkivalta – Läheissuhteissa tapahtuvan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja traumasta vaikenemisen tekijät ja seuraukset* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202204274016>
- Seppänen, E. (2019). *”Ei periaattees koskaa tarttee olla yksin” – Lasten näkemyksiä läheisyydestä ja konflikteista sisarussuhteissa* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201904052081>
- Sharratt, K., Mason, S., Kirkman, G., Willmott, D., McDermott, D., Timmins, S., Wager, N. (2022). Childhood Abuse and Neglect, Exposure to Domestic Violence and Sibling Violence – Profiles and Associations with Sociodemographic Variables and Mental Health Indicators. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(1–2), 1141–1162. <https://doi.org/10.1177/08862605221090562>
- Siekinen, E. & Tuikkanen, A. (2015). *”Se leikkiin sisältyvä väkivalta ja sen vanhempien välipitämättömyys siinä”* [opinnäytetyö, Mikkelin ammattikorkeakoulu] <http://www.theseus.fi/handle/10024/99561>
- Sinkkonen, J. (2019). *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun* (T. Leppänen, lukija) [äänikirja]. WSOY. (Alkuperäinen teos julkaistu 2012)
- STT. (27.9.2023). *Lähisuhdeväkivalta ei näytä vähenevän Suomessa – väkivaltaa käyttävien auttaminen voisi olla ratkaisu*. Suomen ensi- ja turvakotien liitto. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70028468>
- Stutey, D. (2015). *Sibling Abuse*. *The Professional Counselor*, 5 (3), 390-406 https://www.researchgate.net/publication/281317326_Sibling_Abuse_A_Study_of_School_Counselors'_Shared_Attitudes_and_Beliefs
- Suarez-Angelino, L. & Troy, B. (29.3.2024). *Sibling Abuse: Types, Signs, & Prevention*. Choosing Therapy. <https://www.choosingtherapy.com/sibling-abuse/>
- Suomen Delfins. (9.10.2023). *Olisiko teillä hetki aikaa puhua lasten välisestä seksuaaliväkivallasta?* <https://suomendelfins.fi/olisiko-teilla-hetki-aikaa-puhua-lasten-valisesta-seksuaalivakivallasta/>
- TENK. (9.10.2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>
- Tervakoski, N. (2019). *Valta ja väkivalta nuorten sisarussuhteissa* [maisteritutkielma, Jyväskylän yliopisto] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202001241785>
- THL. (3.4.2024). *Nuorten välinen väkivalta*. Väkivalta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/nuorten-valinen-vakivalta>
- Tuikkanen, A. (2024). *Sisarusväkivalta perhesuhteissa* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202401251847>

- Vehmasaho, D. (2023). *Nuorten toisiltaan kohtaama väkivalta* [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023052413717>
- Viertola, U. (2007). Elämän pisin ihmissuhde. Teoksessa P. Kaulio & H. Svennevig (toim.), *Sisarus – Rakkautta, vihaa, kateutta*. Minerva Kustannus Oy. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117314>
- Valtioneuvoston kanslia. (28.3.2022). *Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030. Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi*. Valtioneuvoston julkaisuja 2002:6. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-496-5>
- Viksten, S. (2022). *Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tulkintoja sisarusväkivallasta ja puuttumisen keinoista* [maisteritutkielma, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202206293058>
- Vilka, H. (2011). *Seksuaalinen häirintä*. PS-kustannus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1532-0>
- Vuorio, A. (2020). ”Pitkä tie siitä kaikesta” – Sisällönanalyysi lapsuudessa koetusta perheväkivallasta ja sen seurauksista elämän eri elämänvaiheissa [Pro gradu tutkielma, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020061744654>
- Yli-Kivistö, H. (2020). *Sisarusväkivalta kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten keskuudessa – Perhekontekstin yhteys väkivallan kokemuksiin. [Maisteritutkielma, Jyväskylän yliopisto]*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202003252546>
- Ylätaalo, O. (2019) *Satuttava sisarus – Sisällönanalyysi sisarusten välistä väkivaltaa kokeneiden viesteistä internetin keskustelupalstoilla* [pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019081924586>
- Wiehe, V. R. (1997). *Sibling abuse. Hidden Physical, Emotional, and Sexual Trauma* (2. p.). Sage Publications. <https://tinyurl.com/nhek6k5t>
- Wiehe, V. R. (1998). *Understanding Family Violence. Treating and Preventing Partner, Child, Sibling, and Elder Abuse*. Sage Publications. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hamk.fi/lib/hamk-ebooks/reader.action?docID=997045>
- WHO. (n.d.). *The VPA Approach*. World Health Organization Regional Office for Europe. <https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach>
- Wolke, D., Tippet, N., Dantchev, S. (2015). Bullying in the family: Sibling bullying. *Lancet Psychiatry*, 2(10), 917–929. [https://doi:10.1016/S2215-0366\(15\)00262-X](https://doi:10.1016/S2215-0366(15)00262-X)